

Den (o)värdige bidragstagaren

- Diskussioner om socialbidrag på ett internetforum

Författare:
Thea Nilsson Svegard
Helena Rulf

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan
SOAM01
Ht-12

Handledare: Torbjörn Hjort
Examinator: Håkan Jönson och
Katarina Jacobsson

Abstract

Authors: Thea Nilsson Svegard and Helena Rülff

Title: The (un)worthy social assistance recipient – discussions about social assistance at an internet forum.

Supervisor: Torbjörn Hjort

Assessor: Håkan Jönson and Katarina Jacobsson

The aim of this essay was to study how posters on the internet forum Flashback discuss social assistance and social assistance recipients. Research show that there is a tendency in today's society to interpret the reasons for receiving social assistance as having individualistic causes. This is in spite of the fact that studies show that the individuals' ability to provide for oneself often have structural foundations. Representations of social assistance recipients as being lazy and able to get work if they really wanted exist among the Swedish public. It was therefore interesting for us to see how posters present themselves and the social assistance recipients in the discussion that took place on the forum. The study is a discourse analysis carried out using discursive social psychology as an approach, in which theory and method is seen as intertwined. The study consisted of an analysis of 200 posts from a thread at the internet forum Flashback. Crucial theoretical concepts for our analysis were interpretative repertoires, subject positions and narrative resistance. In the study we inquire into which interpretative repertoires that can be distinguished in the discussion and how these are the basis on which representations of social assistance recipients are built. The results of our analysis have indicated that two interpretative repertoires are crucial to the way in which the posters phrase themselves concerning social assistance. These repertoires are the interpretative repertoire of effortfulness and the interpretative repertoire of structural causes. Important in the representations of the identity of the posters is the categorization of a group of hard working individuals and the social assistance recipients as lacking in their efforts. The posters express how they take their own responsibility with the aim of revealing how the social assistance recipients are inadequate when it comes to taking their responsibility. The representation of the social assistance recipients is characterized by a division of worthy and unworthy individuals.

Keywords: discursive social psychology, social assistance, internet forum, interpretative repertoires, subject positions, narrative resistance

Innehållsförteckning

Abstract.....	1
Innehållsförteckning	2
Förord	3
1. Inledning.....	4
1.1 Problemformulering.....	4
1.2 Syfte	6
1.3 Frågeställningar	6
2. Bakgrund	6
2.1 Nyckelbegrepp	6
2.2 Internetforumet Flashback	7
3. Tidigare Forskning.....	9
3.1 Att forska på internet.....	9
3.2 Forskning kring arbetsmarknadspolitik	11
3.3 Upplevelser och attityder kring socialbidrag	12
4. Teori.....	14
4.1 Diskurspsykologi	15
4.2 Verktyg för retorikanalys	17
4.3 Tolkningsrepertoarer	18
4.4 Subjektspositioner.....	20
4.5 Narrativt motstånd	20
5. Metod.....	21
5.1 Forskningsfrågor.....	22
5.2 Material från internet	22
5.3 Urval	23
5.4 Reflexivitet.....	24
5.5 Kodning	25

5.6 Genomförande av analys	26
5.7 Reliabilitet och validitet	27
5.8 Etiska överväganden	28
6. Analys	30
6.1 Tolkningsrepertoarer	31
6.1.1 Effortfulnessrepertoaren	32
6.1.2 Den strukturella tolkningsrepertoaren	33
6.2 Presentation av teman samt trådstarten	35
6.2.1 TS inlägg	35
6.2.2 Parasiten	37
6.2.3 Mina pengar	39
6.2.4 Svårt att vara socialbidragstagare	43
6.2.5 Lätt eller svårt att få arbete?	46
6.2.6 Socialtjänstens kontroll	49
6.2.7 Fel på bidragssystemet	54
6.2.8 De verkligt behövande	57
6.3 Sammanfattning	60
7. Avslutande reflektion	63
8. Referenser	65

Förord

Vi vill tacka vår handledare Torbjörn Hjort för goda råd och värdefulla insikter under uppsatsprocessen. Vi vill även tacka varandra för tålamod och hårt arbete.

Vi hoppas att vår uppsats, i någon mån, kan bidra till nya tankar och funderingar kring socialbidrag och synen på socialbidragstagare, för er som läser den.

1. Inledning

Vår sista termin på socionomutbildningen ägnade vi åt att skriva interventionsplaner. Vi arbetade båda två, om än enskilt, med ett case som berörde arbetslöshet och socialbidrag. Något som vi blev uppmärksamma på under arbetets gång var hur svårt det var för oss att nå dessa brukare. I jämförelse med många andra s.k. utsatta grupper vilka har brukarorganisationer som kan ge dem röster samt utöva lobbyverksamhet uppfattade vi det som att socialbidragstagare var relativt osynliga, inte minst i samhällsdebatten. Vi ställde oss således frågan om det någonstans redan fanns ett forum för dessa individer, vars gemensamma nämnare är socialbidrag men som i övrigt är en mycket heterogen grupp.

Av en slump kom den ena utav oss att gå in på diskussionsforumet Flashback och läste trådarna som handlade om socialbidragstagande varpå idén till denna uppsats föddes. Det vi inledningsvis blev fascinerad av var de olika perspektiv och åsikter som användarna hade om detta fenomen. Inte minst av hur individer som själva hade upplevelser av möten med socialtjänsten och socialbidrag framställde dessa erfarenheter och sig själva i rollen som socialbidragstagare.

1.1 Problemformulering

I tider av lågkonjunktur aktualiseras frågor om ekonomiskt bistånd och i synnerhet dess moraliska dimensioner. Forskning har visat på två dominerande logiker gällande hanteringen av arbetslösa och socialbidragstagare genom svensk historia. Dessa är *fattigvårdslogiken*, som innebär ett uppdelande av fattiga i värdiga och ovärdiga och därmed fokuserar individuella orsaker till arbetslöshet samt *arbetsmarknadslogiken*, där arbetslöshet i högre grad ses i termer av strukturella grunder (Ulmestig, 2007). Dessa logiker skulle även kunna ge en fingervisning om hur individen uppfattar ekonomiskt bistånd under vissa historiska kontexter.

Det finns i dagens samhälle tendenser till en ökad individualisering av orsakerna till bidragstagande trots att forskning visar att strukturella orsaker är av stor vikt för möjligheter till självförsörjning (Angelin, 2009; Ulmestig, 2007). Bland den svenska allmänheten finns det tankar om att en del socialbidragstagare är lata, utan ambitioner samt att de fuskar sig till bidraget (Halleröd, 1993; Svallfors, 1997). Det är dock inte bara människor med arbete som har en utbredd kritisk syn på socialbidragstagare. Exempelvis framgår det i en studie av Rank (1994) att många bidragstagare själva hade

en negativ syn på andra i samma situation. Negativa åsikter om arbetslösa och socialbidragstagare är dock ovanligare i Sverige än i många andra europeiska länder. I en jämförelse mellan attityder i olika länder var de svenska respondenterna de som i störst utsträckning menade att fattigdom berodde på sociala orsaker som t.ex. social orättvisa (Starrin, 2010). Vidare har andelen svenskar som tror att arbetslösa skulle kunna få arbete om de bara ville minskat sedan 1980-talet (Svallfors, 2011).

Oavsett vilka åsikter som faktiskt finns runt om i samhället är det vanligt att socialbidragstagare upplever att omgivningen har en negativ syn på dem. Detta är något som visat sig i både internationell (Golding & Middleton, 1982) och svensk forskning (Jönsson & Starrin, 1999; Starrin & Blomqvist, 2001). I en studie av Starrin och Blomqvist (2001) framkommer det t.ex. att över 80 procent av de tillfrågade socialbidragstagarna ansåg att folk i allmänhet såg ner på dem. Vidare trodde de att allmänheten betraktade bidragstagare som lata, utan vare sig framåtanda eller förmåga att sköta den egna ekonomin samt att de ofta har drog- eller alkoholproblem. Dessa åsikter och uppfattningar är dessutom väl spridda på internet. På ett brittiskt internetforum går det t.ex. att läsa hur insändarna relaterade till arbetslösa utifrån att de brister i sina ansträngningar när det gäller att skaffa arbete, orsakerna sågs alltså ofta som individuella. Samtidigt framställde de sig själva som en motpol till dessa individer då de framhävde hur de själva minsann alltid arbetat (Gibson, 2009). Gibsons studie visar på att det kan vara givande att undersöka hur användare diskuterar socialbidrag på ett internetforum. Trots att forskning på internet blivit allt vanligare (se t.ex. Miller, 2009; Sveningsson, 2001; Westerlund, 2010) har vi inte kunnat hitta svensk forskning som specifikt tar upp hur upplevelser och attityder till socialbidrag formuleras på ett internetforum. Med tanke på att strukturella förklaringar till arbetslöshet ses som mer vanligt förekommande i Sverige än i de jämförda länderna (Starrin, 2010) blir det intressant för oss att undersöka hur användare på internetforum förhåller sig till olika förklaringsmodeller. Vi frågar oss därför hur framställningar av socialbidragstagare och socialbidrag kan se ut på ett svenskt internetforum, exempelvis Flashback. Hur framställer sig användarna och hur framställer de socialbidragstagare samt socialbidrag? Hur förklarar användarna arbetslöshet?

1.2 Syfte

Syftet med vår studie är att undersöka samtalet kring socialbidrag i en tråd på internetforumet Flashback. I vårt empiriska material diskuteras socialbidrag främst utifrån frågan om socialtjänsten har rätt att lägga sig i hur en socialbidragstagare använder sitt bidrag. Vi ämnar således studera hur diskussionen mellan användarna ser ut samt hur de använder sig av tolkningsrepertoarer i sin argumentation.

1.3 Frågeställningar

- Hur talar forumanvändarna om socialbidrag och socialbidragstagare?
- Hur framställer forumanvändarna sig själva?
- Vilka tolkningsrepertoarer går att urskilja i diskussionen på forumet?
- Hur använder sig forumanvändarna av dessa tolkningsrepertoarer?

2. Bakgrund

För att ge läsaren inblick i vårt forskningsområde och vårt empiriska material har vi valt att inleda med ett kortare bakgrundsavsnitt. Till att börja med kommer en redovisning av begreppen försörjningsstöd och internetforum och därefter följer en beskrivning av internetforumet Flashback.

2.1 Nyckelbegrepp

Försörjningsstöd. Enligt Socialstyrelsen samt Socialtjänstlagen är försörjningsstöd det vedertagna begreppet för det som i vardagligt tal benämns socialbidrag. Ekonomiskt bistånd är ytterligare ett begrepp som refererar till samma företeelse. För att vara mer exakt är ekonomiskt bistånd samlingsnamnet för insatsen försörjningsstöd och bistånd i livsföringen i övrigt (Socialstyrelsen, 2011) och socialbidrag är vad försörjningsstödet tidigare kallades för då insatsen officiellt gick under benämningen socialhjälp (Jönsson& Starrin, 1999). Då begreppen visserligen har olika klang men kan definieras på samma sätt kommer vi att använda de som synonyma. Då deltagarna på diskussionsforumet vi har studerat oftast använder sig av termen socialbidrag kommer även vi att i huvudsak använda oss av det.

Internetforum. Det finns flera andra begrepp som ofta används för att beteckna fenomenet internetforum, exempelvis webbforum och diskussionsforum. Vi kommer i denna uppsats att använda oss av dessa begrepp som synonyma. Ett internetforum är en hemsida på internet där individer kan diskutera olika ämnen. Skrivna meddelanden skickas, andra deltagare kan sedan kommentera på dessa och meddelandena visas upp på sidan i kronologisk ordning. Forumet delas upp i olika ämneskategorier där användare kan välja att skriva. Ofta har dessa forum flertalet s.k. *trådar* (eller diskussionstrådar) som kan förklaras som en typ av underrubriker. Forumets användare kan ofta skapa egna trådar om ett specifikt ämne, denna individ kallas då *trådstartare* (TS). I uppsatsen kommer vi benämna de personer som skriver på forumet för trådstartare, TS respektive användare, forumanvändare, deltagare samt insändare.

2.2 Internetforumet Flashback

Vi har valt att avgränsa oss till att endast undersöka ett internetforum, Flashback. Från början hade vi även tänkt inkludera en tråd från forumet Familjeliv. Detta då vi tyckte att det hade varit intressant att inkludera fler internetforum. På grund av tids- och utrymmesbegränsningar i studien insåg vi i slutändan att det inte var möjligt att göra en djupgående analys om vi även tog med en tråd från Familjeliv. Andra möjliga internetforum hade varit Passagen Debatt, Forumet.nu eller Ungdomar.se. Att det blev just Flashback berodde till en början på att det var ett av de forum som vi kände till och själva hade varit inne och läst på. Detta forum har ett brett innehåll samt innehåller flertalet trådar som berör just försörjningsstöd varpå det var lätt att hitta material till vår studie.

Flashback är ett av Sveriges största diskussionsforum på internet. I samband med att vi laddade ner trådarna uppgav forumet sig ha 593 860 medlemmar samt totalt 32 277 770 enskilda inlägg på hemsidan (Flashback, 2011a)¹. Det som idag kallas för Flashback forum har sitt ursprung i en tryckt tidning som kom ut för första gången 1983. Tolv år senare togs steget över till internet. (Flashback, 2011b). Flashback forum

¹Att antalet medlemmar och inlägg ökar kontinuerligt framgår vid en jämförelse mellan 2011-10-18 och 2011-11-18. under denna tidsperiod har antalet medlemmar ökat med 10 475 och antalet inlägg med 504 296.

var tidigare en del av Flashback.se, något som upphörde i slutet av år 2002. Anledningen till uppdelningen mellan de olika sidorna är en rättegång vid Marknadsdomstolen där det ställdes krav på att Flashback skulle förhandsgranska alla inlägg innan de lades ut på forumet samt att Flashback hade ensamt ansvar för allt som publicerades. Den slutliga domen innebar att Flashback Media Group AB och grundaren Jan Axelsson förbjöds att bedriva diskussionsforum i Sverige, vilket innebär att de tvingas ha sina domäner i andra länder. Resultatet blev även en uppdelning mellan Flashback.se (som bl.a. innehåller nyhetsarkiv, information om hackade webbsidor och aktuella händelser kring yttrandefrihet) och den sida som är aktuell för vårt arbete, dvs. Flashback.org. som går under namnet Flashback forum (Flashback, 2011c).

Forumets uttalade syfte är att ”föra den svenska yttrandefriheten vidare” och att ”alla i samhället ska få komma till tals, även de med avvikande åsikter” (Flashback, 2011b) Att Flashback trycker hårt på människors rätt till yttrandefrihet framgår även då regelsidan inleds med ett citat från 19:e artikeln från FN:s deklaration om de mänskliga rättigheterna. Detta betyder för den delen inte att det är fritt fram att skriva vad som helst på forumet, något som framgår av de regler och uppmaningar som varje ny medlem förväntas läsa. Exempelvis är det förbjudet med hatbrott, grova personangrepp, hot och trakasserier. Om en eller flera regler bryts riskerar regelbrytaren att varnas, stängas av, eller i värsta fall bannlysas. Huruvida en del av dessa regler verkligen följs eller bara är till för syns skull går dock att ifrågasätta. Många av de inlägg som vi själva upplever som grovt rasistiska går nämligen, enligt oss, emot följande regelutdrag ”Att hota eller medvetet misskreditera en grupp personer med anspelning på etnicitet, religion eller sexuell läggning utifrån påståenden som inte kan styrkas är förbjudet.”(Flashback, 2011d).

Att skriva nedsättande kommentarer om andra användare och mot människor i allmänhet är däremot tillåtet. Genom att skriva ”Att använda nedsättande uttryck i debatten framställer möjligen skribenten som en sämre debattör, men är tillåtet.” (Flashback, 2011d) ges en bild av en ambivalent och oklar syn på användarnas språkbruk. Vad som innebär grova personangrepp och därmed är förbjudet framgår inte. Den som vid upprepade tillfällen går till angrepp mot någon annan kan dock varnas alternativt stängas av även om innehållet inte anses som grovt. Genom de inlägg vi har tagit del av upplever vi själva att nedsättande kommentarer och förolämpningar är vanligt förekommande, och då inte bara på den tråd vi har valt att analysera. Vanligt

förekommande är att medlemmarna svarar på en annans inlägg genom en nedsättande kommentar för att senare komma till det egentliga innehållet.

För att bli medlem krävs det att födelsedatum, användarnamn, samt e-post fylls i. Det krävs även att man bokar i en ruta och uppger att man har läst och accepterar att följa de regler som finns för Flashback Forum (Flashback, 2011e). Ytterligare ett krav är att man är över 18 år. Det tar tre dagar efter registrering till att ens konto aktiveras. Tanken med den här väntetiden är att ”du ska kunna sätta dig in i hur de andra användarna på forumet debatterar, och även lära dig forumets regler.” (Flashback, 2011d). Populära ämnen att diskutera på forumet inkluderar bland annat kultur, data, droger, livsstil, politik, sex och vetenskap. Vilka personer som faktiskt är medlemmar är inget vi kan uttala oss om. Inte heller går det att redovisa vilka personer vid sidan av medlemmarna som är inne på forumet och läser de olika inläggen.

3. Tidigare Forskning

För att få en bred men överskådlig överblick av den forskning som vi ansett vara relevant för vår studie har vi valt att dela in följande kapitel i tre delar. Dessa är: att forska på internet, forskning kring arbetsmarknadspolitik samt upplevelser och attityder kring socialbidrag.

3.1 Att forska på internet

Föreställningar om internet inom forskningssamhället har präglats av att det är en värld i mångt och mycket särskild från verkligheten ”offline”. Repstad (2010) tar här upp att den kommunikation som sker på internet betraktades som fundamentalt annorlunda än den som sker i det ”verkliga livet”. Detta gap mellan online och offline har med tiden minskat då kopplingar mellan dessa två världar har kunnat beläggas. Sveningsson, Lövheim och Bergquist (2003) tar upp tre centrala skillnader mellan traditionell kommunikation och kommunikation via internet. Mängden information som kan lagras samt hanteras har ökat drastiskt, interaktiviteten (respons på kommunikation kan ske direkt) samt anonymiteten. Anonymiteten innebär att individer kan skapa kontakter på ett nytt sätt. Den fysiska distansen och anonymiteten kan innebära att individer kan öppna upp sig och skapa relationer på ett sätt som inte skulle ske i om de träffades ansikte mot ansikte (Sveningsson et al., 2003). Daneback och Månsson (2008) beskriver

även de detta fenomen och kallar det *virtuell närhet* och enligt Miller (2009) kan sociala grupper på nätet fungera som ett emotionellt stöd och ge användarna erkännande och bekräftelse, något som bl.a. visat sig i studier gällande internet och självmordsprevention. Att interaktionen fungerar som ett stöd är dock inte en självklarhet. Miller (2009) lyfter t.ex. fram hur individer som skriver på chatttrum ibland ger uttryck för både ilska och hat. Vidare menar hon att det finns ett bristande ansvarstagande för det som skrivs samt att förolämpningar och ovänliga kommentarer förekommer, delvis som en följd av internets förmåga att få människor att släppa på hämningar och bryta mot normer och konventioner gällande kommunikation. Vad det är som, trots eller kanske tack vare, dessa möjligheter gör att miljontals människor väljer att delta i olika former av nätgemenskaper är något som det numera forskas flitigt om.

En aspekt som är relevant för vår studie är relationen mellan internet och identitet, då vi kommer att studera användares framställningar av sig själva i relation till socialbidragstagande. Sveningsson et al. (2003) tar här upp Castells som menar att samhället idag präglas av en informationaliserings och globalisering samt att man idag kan tala om ett nätverkssamhälle. För identitetens formerande innebär detta att den lokala sociala tillhörigheten får mindre betydelse till förmån för nätbaserade gemenskaper eller s.k. communities. Castells menar att drivkraften för individer när de använder sig av internet via olika communities är sökande efter identitet och mening.

Forskning på internet om sociala fenomen har som sagt ökat dramatiskt under de senaste åren, dock har vi inte funnit så många studier som är av direkt relevans till vårt specifika ämnesområde. Vi har därför endast tagit med en undersökning som kan klassas som internetforskning. Den internetstudie som har varit användbar för vår uppsats är Gibsons (2009) *The Effortful Citizen: Discursive Social Psychology and Welfare Reform*. Gibsons studie handlar om socialbidrag och arbetsmarknadspolitik i Storbritannien och hur användare på diskussionsforum relaterar till dessa ämnen. Studien har många paralleller med vår egen uppsats. Författaren diskuterar hur individens eget ansvar fokuseras i inläggen samt hur staten och välfärdssystemet misslyckas med att se till att individer tar detta ansvar. Studien utgår från diskursiv socialpsykologi där attityder och emotioner ses som konstruerade utifrån en specifik diskursiv kontext. Centralt är vissa aspekter såsom ansvarsskyldighet, ideologiska teman och effortfulness vilket han ser som en tolkningsrepertoar. Vi har valt att ta upp Gibsons teorier om tolkningsrepertoaren effortfulness i vårt teoretiska avsnitt då det är ett centralt begrepp i vår analys.

3.2 Forskning kring arbetsmarknadspolitik

I detta avsnitt kommer vi lyfta fram vad skillnader hos olika former av arbetsmarknadspolitik innebär för samhällets syn på arbete. Ett aktuellt begrepp i dagens debatt om socialbidragstagare är arbetslinjen. Junestav (2008) menar att det finns tre olika definitioner av begreppet. Den första begreppsförklaringen ser hon som en syn där samhället kräver motprestationer eller bestraffar de som inte arbetar. Samhällets skyddsnät är här endast den allra sista utvägen för individen. Den andra definitionen bygger på hjälp till självhjälp och har uppfostrande dimensioner. I den tredje betydelsen av arbetslinjen finns tanken att arbete är en rättighet för medborgaren.

Då vår studie handlar om hur socialbidragstagare framställs på ett diskussionsforum anser vi det viktigt att ta med en historisk tillbakablick på hur fattiga, arbetslösa och mottagare av försörjningsstöd eller motsvarande har kategoriserats. Ulmestig (2007) tar upp två logiker; fattigvårdslogiken och den arbetsmarknadspolitiska logiken. Kortfattat kan dessa sägas beskriva agerande gentemot arbetslösa under olika historiska perioder. Fattigvårdslogiken innebär ett uppdelande av fattiga i värdiga och ovärdiga individer. Som värdiga fattiga räknades icke-arbetsföra såsom sjuka, äldre och barn. Övärdiga fattiga var individer som hade arbetsförmåga men av olika anledningar trots detta inte arbetade. Ulmestig menar att:

Med behovsprövningen kommer också en individualiserande syn på fattigdom där individer och kategorier tillskrivs brister, såsom lättja och/eller tjuvaktighet. Lösningen blir att disciplinera de fattiga till goda arbetare och samhällsmedborgare. (Ulmestig, 2007, s. 73)

Den arbetsmarknadspolitiska logiken grundar sig i framväxten av välfärdssamhället och har som främsta syfte att skydda arbetare. Ulmestig (2007) beskriver denna logik även som en reaktion mot utanförskapet som fattigvårdslogiken medförde. Eftersom logiken är konstruerad utifrån arbetarnas behov omfattas inte de grupper som står utanför arbetsmarknaden. Arbetsmarknadspolitiken styrs under denna logik inte lokalt utan centralt. Arbetslöshet ses främst som ett strukturellt problem och inte utifrån individens förmåga eller oförmåga. Ulmestig menar att denna logik idag framförallt styr den statliga arbetsmarknadspolitiken och därmed främst riktar sig till de som är etablerade inom arbetslöshetsförsäkringen. Inom den kommunala arbetsmarknadspolitiken är dock fattigvårdslogiken fortfarande framträdande. Det är resultatet av denna arbetsmarknadspolitik som i huvudsak kommer socialbidragstagare tillgodo vilket ofta

sker genom socialtjänsten. Fattigvårdslogikens uppfostrande aspekter och fokus på motprestationer är något som framträder i socialtjänstens handläggning av socialbidrag (Ulmestig, 2007).

Det var i och med krisen på 90-talet som kommunerna i allt större utsträckning krävde motprestationer, exempelvis aktiveringsåtgärder som praktik eller sysselsättningsåtgärder, för att betala ut ekonomiskt bistånd (Junestav, 2008). Rätten att göra detta uppkom 1998 i och med införandet av den nya socialtjänstlagen (Ulmestig, 2007). Enligt Ulmestig (2007) pågick den här sortens villkorande dock redan. Detta kan ses som ett närmande av Junestavs första innebörd av arbetslinjen. Kommunerna upphörde sedan inte med dessa motkrav och i dagens ekonomiska kris, med en hög arbetslöshet, är taktiken densamma (Junestav, 2008).

Att se motprestationer som en generell riktlinje är dock inte förenligt med lagen, något som Socialstyrelsen varit tydlig med att framföra (Akademikern, 2010). Att den kommunala policyn på många håll trots allt är att alla ska aktiveras är en slutsats som Thorén (2009) drar efter att ha studerat socialsekreterares arbete med bidragstagare. Att det dessutom finns ett glapp mellan de officiellt uppsatta målen och vad aktiveringsåtgärderna i verkligheten leder till är något som Salonen (2006) lyfter fram. De finns endast ett fåtal studier där de svenska aktiveringsprogrammen studerats genom kvasiexperimentella effektutvärderingar. Ingen av dessa visar att aktivering ökar individens möjlighet att få arbete.

3.3 Upplevelser och attityder kring socialbidrag

Arbetslöshet och ekonomiskt bistånd är väl beforskade områden och det finns flertalet studier som berör upplevelser och åsikter hos såväl mottagarna själva som hos samhället i övrigt (Se Angelin, 2009; Junestav, 2008; Jönsson, 2003; Starrin et al. 2009, Svallfors, 2011). Den forskning som finns centrerar sig ofta kring företeelser som skam och brist på erkännande, relationen till socialtjänsten, upplevelser av att vara fattig, beroende och maktlöshet.

En rad studier tar upp att det finns ett samband mellan vilken uppfattning bidragstagare har om hur allmänheten ser på dem och hur de ser på sig själva. Bidragstagarna tror i stor utsträckning att andra betraktar dem som lata, okunniga, oförtjänta och på olika sätt socialt utslagna (Jönsson & Starrin, 1999; Starrin & Blomqvist, 2001). Bland de bidragstagare som denna uppfattning förekom i stor

utsträckning var det vanligt med skamkänslor och nedstämdhet (Jönsson & Starrin, 1999). Till viss del stämmer bidragstagarnas uppfattningar om allmänhetens åsikter. I tidskriften Socionomen sammanfattar Starrin (2010) internationell och svensk forskning kring synen på socialbidragstagare. Han tar bl.a. upp att det i Tyskland, USA, Sverige och Finland är vanligt, om än i olika stor utsträckning, med förväntningar på att människor som inte arbetar blir lata och att det upplevs som förödmjukande att ta emot pengar utan att arbeta för dem. I Storbritannien finns det en utbredd tanke om att socialbidragstagare faktiskt borde skämmas då de lever på pengar som någon annan arbetat ihop. Vidare tar Starrin (2010) upp forskning som visar på att vad som anses som orsaker till fattigdom varierar mellan olika europeiska länder. Sverige var det land där lägst andel av respondenterna ansåg att lättja och bristande viljestyrka var de bakomliggande orsakerna. De svenska respondenterna var dessutom de som i störst utsträckning menade att fattigdom berodde på sociala orsaker som t.ex. social orättvisa.

Starrin tar dock även upp två svenska studier genomförda av Halleröd respektive Svallfors som visar att det även i Sverige är vanligt förekommande med en nedvärderande syn på socialbidragstagare. Det rör sig bl.a. om att bidragstagarna ofta ses som lata och utan ambitioner, socialt utslagna samt att de fuskar sig till bidraget. Svallfors (2011) forskning visar dock på att utveckling de senaste två decennierna har gått mot en minskad misstänksamhet mot att välfärdstjänsterna utnyttjas och överkonsumeras. Antalet personer som instämmer helt i påståendet ”Många av dem som får arbetslöshetsersättning skulle kunna få ett arbete om de bara ville” har mer än halverats sedan 1986 och låg 2010 på 20 procent. En liknande minskning går att se i fråga om påståendena ”Många av dem som får socialbidrag är egentligen inte fattiga” och ”Många av dem som får bostadsbidrag borde flytta till mindre och billigare bostäder”. Att misstänksamheten har minskat ser Svallfors (2011) som extra anmärkningsvärt med tanke på den politiska debatt och medierapportering som har skett kring fusk. Slutsatsen han drar är att detta är något som har påverkat allmänheten i mindre grad än vad egna och närståendes upplevelser har gjort. Misstänksamheten har minskat som mest bland arbetarklassen och attitydskillnaderna mellan de som lever i marginalen² och de som inte gör det minskat.

De negativa åsikterna riktas ibland direkt mot bidragstagarna och informanter från

² Svallfors (2011) definierar marginalgruppen som de som är arbetslösa, förtidspensionerade eller har fått försörjningsstöd någon gång de senaste tre åren.

ett flertal studier uppger att de faktiskt blivit bemötta negativt som en följd av deras behov av ekonomisk hjälp (Angelin, 2009; Jönsson & Starrin, 1999; Starrin & Blomqvist, 2001). Det är dock inte bara människor med arbete som har en kritisk syn på socialbidragstagare. Exempelvis framgår det i en studie av Rank (1994) att många bidragstagare själva hade en negativ syn på andra i samma situation. I de ovan nämnda studierna framkommer det att socialbidragstagarna använder sig av en rad olika strategier för att hantera omgivningens åsikter och skammen som kan följa därav. Varför många bidragstagare känner skam (Angelin, 2009; Jönsson & Starrin, 1999) beror dock på flera saker. Jönsson och Starrin (1999) poängterar t.ex. att skamkänslor i förhållande till socialbidrag är en komplex fråga som påverkas av en rad faktorer, däribland vilka normer och attityder som individen bär på sedan innan. Många människor upplever det som förnedrande i sig självt att behöva söka hjälp hos socialtjänsten (Jönsson et al., 1996) och Julkunen (1992) menar att det kan upplevas som skamligt att inte ha förmåga att försörja sig själv, samt att behöva tigga och känna sig sämre än andra. Mayer och Timms (1970) var redan på 70-talet inne på detta spår och menade att klienterna såg bidragstagandet som det skamfulla beviset på att man inte klarade av sin egen försörjning. Att så är fallet kan bero på den koppling mellan beroende och skam som Sennet (2003) menar finns inom västerländsk kultur. I det liberala medborgaridealet är nämligen autonomi högt värderat och även arbetslösa som inte lever på socialbidrag känner skam inför sin situation (Eales, 1989). Vidare visar Angelin (2009) i sin studie att många brukare själva våndas och känner skam då de tvingas visa sitt misslyckande inför andra. Starrin och Blomqvist (2001) menar att det inte är fattigdom i sig som är av störst betydelse för skammen utan det faktum att man har mindre än andra i sin omgivning, dvs. relativ fattigdom.

4. Teori

I våra teoretiska samt metodologiska perspektiv har vi valt att utgå ifrån diskurspsykologi. I likhet med Winther Jørgensen och Phillips ser vi diskursanalys som en ”teoretisk och metodologisk helhet” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, citat s. 10). Trots detta har vi för läsarens skull valt att behålla den traditionella indelningen av teori och metod. För att ge läsaren en inblick i det teoretiska fältet kommer ett inledande kapitel om diskurspsykologi. Därefter följer en genomgång av de teoretiska begrepp vi

har valt att använda oss av. Vi inleder med en beskrivning av centrala begrepp för en retorisk analys, sedan redogör vi för begreppen tolkningsrepertoarer, subjektpositioner samt narrativt motstånd.

4.1 Diskurspsykologi

Vad diskurser är och hur dessa analyseras finns det mer än ett svar på. Winther Jørgensen och Phillips (2000) anser att det trots den stora variationen ofta finns en gemensam tanke om språkets roll, vilken har sin grund i strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi. Det är genom språket som representationer av verkligheten konstrueras. De ger själva följande definition av begreppet: ”diskurs är ett bestämt sätt att tala om och förstå världen (eller ett utsnitt av världen)” (Winther Jørgensen & Phillips, 2000, citat s.7). Börjesson (2003) menar att innebörden av begreppet diskurs, kan ses som att historiskt och kulturellt givna regler sätter upp ramar för vad samtal innehåller och vilken form de har. Diskurserna styr med andra ord vad ett samhälle kommer att se som ”sant”, vad som kommer upplevas som trovärdigt, önskvärt osv. Enligt Börjesson representerar diskurser verkligheten, samtidigt som de ständigt är med och skapar denna verklighet. Detta genom att de lyfter fram en viss skildring samtidigt som en annan utelämnas.

Diskurspsykologin är en av flera varianter av diskursanalys som har utvecklats utifrån ovanstående premisser. Diskurspsykologin står dock på två ben i så måtto att den även kan ses som en del av socialpsykologin. Centralt inom teoribildningen är att människors identitet ses som en social konstruktion. Detta innebär att gruppbildningar, normer och identiteter alla utgår ifrån människors sociala interaktion. Diskurspsykologerna avfärdar inte den materiella verkligheten men menar att hur vi uppfattar verkligheten och uttrycker den konstrueras genom diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Inom diskurspsykologi används ofta begreppet tolkningsrepertoar istället för diskurs, en mer utförlig beskrivning av begreppet kommer i ett särskilt avsnitt nedan.

Winther Jørgensen och Phillips (2000) lyfter fram att diskurspsykologin kombinerar ett poststrukturalistiskt angreppssätt där jaget är ett diskursivt subjekt samt en interaktionistisk syn på individens förmåga att använda sig av och interagera utifrån diskurser. Inom diskurspsykologin ligger fokus främst på hur subjektet använder sig av diskurser i vardagssituationer. Diskurserna används för att framställa det egna jaget

samt världen i allmänhet på ett bestämt, och för talaren fördelaktigt, sätt. Den viktiga frågan är här inte meningarnas uppbyggnad i sig, utan hur det empiriska materialet kan förstås och kopplas samman med social handling. Diskurspsykologiska metoder grundar sig ofta i etnometodologi, retorik och samtalsanalys.

Enligt Winther Jørgensen och Phillips (2000) används Potter och Wetherells gemensamt utvecklade forskningsmetoder ofta inom diskurspsykologin och deras studie om hur vita nyzeeländare talar om maoriernas kultur har varit mycket inflytelserik inom forskningsfältet. Wetherell har även samarbetat med Edley och då benämner de sin inriktning som kritisk diskurspsykologi (Wetherell & Edley, 1999). Viktiga teoretiska begrepp inom Potter och Wetherells form av diskurspsykologi är tolkningsrepertoarer, subjektpositioner samt ideologiska dilemman. Ideologi för Potter och Wetherell är de diskurser som bidrar till att legitimera sociala mönster som i förlängningen legitimerar och bevarar vissa grupperns makt. Diskursiva mönster kan leda till att en grupp gynnas framför en annan, detta är då effekten av den ideologiska innebörden i diskursen (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Edley (2001) menar att den kritiska diskurspsykologen har ett dubbelt fokus vid analysen. Hen undersöker dels hur exempelvis subjektpositioner används i det specifika sammanhanget de konstrueras i, men även hur förekomsten av dessa kan skapa effekter i den bredare ideologiska kontexten.

Vi menar att ett diskurspsykologiskt angreppssätt lämpar sig väl för den som vill studera hur människor, på ett strategiskt sätt, använder sig av tillgängliga diskurser i social interaktion. Den interaktionistiska syn på individen som inte enbart determinerad av utan även som medskapande av diskurser som finns inom diskurspsykologin stämmer med vårt eget ställningstagande när det gäller subjektets agency. Diskurspsykologi är dock ett brett och varierat forskningsperspektiv med komplexa och även motsägelsefulla aspekter. Det har därför varit nödvändigt för oss att fundera över vad vi, utifrån våra forskningsfrågor, egentligen vill veta samt vilken inriktning inom diskurspsykologi som bäst lämpar sig för att besvara dessa frågor. Vi har i vår studie valt att utgå främst ifrån den form av diskursanalys som Potter och Wetherell skapat. Detta då vi har funnit deras teoretiska begrepp användbara i vår analys samt att deras fokus på retorik gav oss ett sätt att praktiskt analysera användarnas argumentation i vårt empiriska material. Vi använder oss av deras begrepp tolkningsrepertoarer då vi anser att det gör diskursbegreppet mer lätthanterligt och konkret samt att det går att applicera

på vårt material som består av vardagliga konversationer. Vidare använder vi oss av begreppet subjektspositioner i syfte att se hur tolkningsrepertoarerna formar hur forumanvändarna framställer sig själva.

4.2 Verktyg för retorikanalys

Retoriken har inom Potter och Wetherells (1992) teorier en grundläggande funktion i skapandet av exempelvis attityder. En attityd är *för* något men också nästan alltid en ståndpunkt *emot* något (Potter, 1996; Potter & Wetherell, 1992). Potter (1996) menar att samma sak gäller människors beskrivningar. Centralt för Potter och Wetherell (1992) är att tolkningsrepertoarernas verklighetsskapande funktion är något som uppnås genom att retoriskt organisera text och tal på så sätt att en beskrivning verkar faktamässig. Det intressanta att studera är hur beskrivningar byggs upp och hur de undermineras samt de konflikter som finns mellan konkurrerande beskrivningar, vilket exempelvis skulle kunna bero på användandet av olika tolkningsrepertoarer. Eftersom vi ville analysera hur forumanvändarna konstruerar sina argument upplevde vi att detta retoriska angreppssätt kunde vara en lämplig ingång till vårt material. Då vi uppfattade vissa av begreppen som svårförstådda på engelska har vi valt att översätta dem, dock har vi med originalbenämningen inom parentes.

Potter (1996) menar att människor använder sig av olika tekniker för att få deras berättelser att framstå som sakliga och sanna. Detaljer kan användas för att skapa trovärdighet precis som bristande detaljrikedom kan lyftas fram av den som vill ifrågasätta. Potter (1996) använder begreppen *insats* och *intresse* (stake and interest) för att visa på att det kan finnas bakomliggande motiv till att en beskrivning görs och att den ser ut just som den gör. Det kan exempelvis röra sig om politiska, ekonomiska eller privata intressen som ligger inbäddade i beskrivningen. Om dessa intressen är tydliga och lyser igenom kan trovärdigheten minska. En strategi för att försöka skydda sig mot detta är att beskrivaren inte bara framför sådant som talar för den egna utsagan utan även är självkritisk och lyfter fram möjliga alternativ.

Genom att tillhöra en kategori, som i ett visst sammanhang anses besitta kunskap, är det ingen eller få som ifrågasätter personens uttalanden. Potter (1996) kallar detta för *berättigande kategorier* (category entitlement). Att det som sägs är korrekt och faktamässigt är något som helt enkelt tas för givet. Potter tydliggör att dessa kategorier inte har en given inre mening och således inte automatiskt kan användas för att skapa

trovärdighet åt berättelsen. Vem som ses som tillhörande en viss kategori är inte heller det en självklarhet utan är något som kan variera. Vidare beskriver Potter hur olika situationer och sammanhang möjliggör olika kategorier varpå beskrivaren måste formulera sin redogörelse på ett sätt som positionerar denna i den eller de kategorier som ger trovärdighet.

Extrematisering och *minimisering* (extrematization och minimization) är även de strategier som används frekvent. Potter (1996) tar upp beskrivningar av våld som ett exempel på minimisering och pekar här på hur våld kan beskrivas som mindre förkastligt genom att använda ”snällare” versioner av ord. Ytterligare ett sätt är att referera till yttre orsaker snarare än till individen i sig vilket även det innebär ett förmildrande sätt att beskriva våldet. Ett annat sätt är att jämföra med något värre för att den egna beskrivningen ska verka mindre ofördelaktig. Potter (1996) använder sig även av begreppet *extrema formuleringar* (extreme case formulations), dessa används ofta när man vill anklaga, rättfärdiga eller argumentera för något. Exempel på ord som skapar s.k. extrema formuleringar kan vara *alla*, *ingen* eller *väldigt*.

Potter (1996) menar att *normalisering* samt *avvikandegörande* (normalization och abnormalization) är vanligt förekommande vid olika yttranden. Han beskriver här hur det inte räcker med enbart en beskrivning av ett beteende för att det ska uppfattas som avvikande, det måste istället *konstrueras* som avvikande inom diskursen. Ett sätt att göra detta är att kontrastera beskrivningen med ett ”normalt” beteende för att recipienten ska uppfatta det avvikande. Normalt beteende karaktäriseras även ofta som något rutinmässigt, eller något som ”alla” gör. I avvikandegörandet är det centralt att förbinda det onormala beteendet med ett konstant beteende och/eller personlighet hos individen och inte någon specifik händelse.

4.3 Tolkningsrepertoarer

Begreppet *tolkningsrepertoar* används av Potter och Wetherell i viss mån som synonymt med diskursbegreppet. De gör själva följande definition:

Interpretative repertoires are recurrently used systems of terms for characterizing and evaluating actions, events and other phenomena. A repertoire [...] is constituted through a limited range of terms used in particular stylistic and grammatical constructions. Often a repertoire will be organized around specific metaphors and figures of speech (tropes) [...] (Potter & Wetherell, 1987, citat s.149)

Där diskursbegreppet ofta är mer abstrakt och refererar till stora övergripande företeelser, såsom olika institutionella diskurser innebär begreppet tolkningsrepertoar mindre, mera vardagsnära och fragmenterade diskurser (Edley, 2001). Potter och Wetherell (1992) menar att användandet av tolkningsrepertoarer som begrepp gör att fokus istället läggs på diskurser som social praktik samt att vardagsspråkets flexibilitet betonas. Tolkningsrepertoarerna ses som resurser som individen har tillgång till vid social interaktion och som leder till en mångfald i vardagsspråket då dessa repertoarer kan sättas samman på en mängd olika sätt (Potter & Wetherell, 1992). Repertoarerna kan sägas vara ett slags samhällets sunda förnuft och utgör möjliga sätt på vilka människor kan tala om olika företeelser. När individer uttalar sig konstruerar de versioner av verkligheten och dessa konstruktioner tas ofta från en eller flera tolkningsrepertoarer. Edley (2001) menar att människor i ett samtal ofta ”citerar” från olika tolkningsrepertoarer, vilket innebär kontinuitet då tolkningsrepertoarerna är historiskt situerade. I en viss situation kan en tolkningsrepertoar vara den mest framgångsrika medan samma individ i en annan kontext kan välja att använda sig av en annan tolkningsrepertoar. Detta medför att det inte automatiskt finns en koppling mellan en viss tolkningsrepertoar och en viss grupp (Potter, 1996; Potter & Wetherell, 1987).

En form av tolkningsrepertoar utvecklar Gibson (2009) i studien *The Effortful Citizen: Discursive Social Psychology and Welfare Reform*. I studien som bygger på insändare till ett webbforum diskuterar han hur fokus ligger på individens eget ansvar att arbeta samt hur staten och välfärdssystemet misslyckas med att se till att individer tar detta ansvar. Gibson finner att insändare relaterar till arbetslösa utifrån att de brister i sina ansträngningar när det gäller att skaffa arbete samt att de utgår ifrån sig själva och beskriver hur de tagit det ansvar som bör tas, dvs. genom att arbeta. Gibson visar på hur de bygger upp en kontrast mellan sig själva och de arbetslösa, där de blir den moraliska förebilden för hur ansvar bör tas. Det fanns antaganden om att socialbidragstagare inte ansträngde sig tillräckligt och var lata. Att undvika att bete sig på detta sätt var enligt insändarna både enkelt att göra (attityden var, vill man så kan man) och individens ansvar. Han menar vidare att detta sätt att tala om socialbidrag finner orsakerna till arbetslöshet i individuella förklaringar. Artikeln har gett oss insikter i hur viktig kontrastverkan är när användare diskuterar socialbidrag och arbetslöshet. Hur icke-arbetslösa positionerar sig själva mot grupper som ses som mindre värda, i det här fallet socialbidragstagare.

Vi har valt att använda oss av Gibsons tolkningsrepertoar effortfulness i vår analys. Vi kommer även att utgå ifrån en strukturell tolkningsrepertoar. Andra föreställningar som skulle ha kunnat analyseras som tolkningsrepertoarer men i vår analys fått mindre utrymme är exempelvis rasism och rättigheter.

4.4 Subjekspositioner

Subjekspositioner är ursprungligen ett begrepp utvecklat av Althusser men har använts flitigt både inom Cultural Studies och inom diskursteori. Det kan sägas vara brygga mellan ideologi och subjekt. Ideologin skapar subjekt genom att placera människor i vissa positioner (identiteter). Centralt för Althusserns teori är konceptet *interpellation*, vilket innebär att individen anropas av en viss diskurs, på detta sätt positioneras subjektet utifrån diskursen (Edley, 2001).

Subjekspositioner får i viss mån en annan innebörd i det diskurspsykologiska sammanhanget. Diskurspsykologerna lägger större fokus på talet och individen som delaktig i skapandet av subjekspositioneringen. När människor uttrycker sig konstruerar de sin(a) identitet(er). Genom att fokusera på det föränderliga och flexibla i detta identitetsskapande distanserar diskurspsykologerna sig från tanken att människan har *en* stabil, oföränderlig identitet. Identiteterna skapas utifrån de olika diskurser som vi människor ingår i (Winther Jørgensen & Phillips, 2000). Subjektet ses som fragmenterat och kan således anta flera subjekspositioner utifrån olika diskurser. Dessa multipla möjligheter till positioneringar gör att subjektet kan vara överdeterminerat, det vill säga att konflikter mellan subjekspositioneringarna uppstår (Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

4.5 Narrativt motstånd

Ronai och Cross (1998) behandlar hur *narrativt motstånd* kan ses som en strategi hos stigmatiserade grupper. Detta motstånd utvecklas som ett svar på något forskarna benämner som en *diskursiv begränsning*. Denna begränsning är något som utsatta grupper ofta(re) får uppleva, och innebär ett hot mot individens egen självbild då andra definierar denne med hjälp av negativa kategorier. Vidare menar Cordell och Ronai (1999) att denna diskursiva begränsning kan innebära en möjlighet till samhällelig kontroll. En sådan diskursiv begränsning är något vi själva har sett i vårt material då

icke-socialbidragstagare definierar hur en socialbidragstagare är, ofta på ett mycket negativt sätt. I diskussionen på forumet finns det dock även exempel på hur dessa negativa definitioner inte accepteras och bemöts med motstånd.

Cordell och Ronai (1999) tar upp *exemplars* som en form av narrativt motstånd. Det innebär att individen lyfter fram sådant som skiljer han eller henne från den stigmatiserade gruppen. Man erkänner gruppmedlemskapet men lyfter fram att man inte är bärare av några av de med gruppen associerade karaktäristika. Personen konstruerar en stereotyp bild (exemplar) av (i vårt fall, exempelvis den ovärdiga socialbidragstagaren) och konstruerar sedan sin egen identitet i kontrastverkan mot denna. På detta sätt positionerar de sig som annorlunda jämfört med den kritiserade idealbilden. I fallet med socialbidragstagare skulle det kunna röra sig om att man säger att man till skillnad från andra socialbidragstagare inte är lat utan aktivt söker jobb. Enligt Ronai och Cross (1998) är det narrativa motståndet dialektiskt i den mån att de stigmatiserade grupperna både själva skapar motståndet och kan använda sig av det som en alternativ kunskap. Syftet med det narrativa motståndet är att underminera individer och/eller samhälle som försöker definiera deras identitet. Genom att skapa alternativa kunskapsbanker kan även den allmänna kunskapsbanken påverkas. Cordell och Ronai poängterar att individers användande av narrativt motstånd inte nödvändigtvis behöver vara positivt för den stigmatiserade gruppen. Det kan istället leda till att den negativa bilden förstärks i och med att individen inte utmanar föreställningen i sig utan endast tar avstånd ifrån den.

5. Metod

Vi har valt att låta oss inspireras av Potters och Wetherells diskussion om diskurspsykologisk metod (Potter, 2003; Potter & Wetherell, 1987). Som läsaren kommer varsebli i nedanstående text har vi även valt att använda oss av kvalitativ metodlitteratur som vi anser kompletterar Potter och Wetherell trots att den inte direkt är avsedd för diskursanalytisk forskning. Eftersom vårt övergripande angreppssätt är kvalitativt anser vi inte att detta innebär problem eller strider mot Potters och Wetherells metodanvisningar.

Vår arbetsfördelning fungerade så att vi båda var delaktiga i uppsatsens alla avsnitt. Vi skrev dock enskilda stycken var för sig för att sedan gå igenom dem tillsammans, sätta ihop och revidera dem. Analysdelen har vi skrivit tillsammans.

5.1 Forskningsfrågor

Potter (2003) menar att diskurspsykologer i utformandet av forskningsfrågor skiljer sig åt från andra forskare genom att de använder sig av *hur* frågor. *Hur görs något?* Han menar att de forskningsfrågor som ställs på detta sätt kommer att fokusera interaktionen mellan människor, själva processen samt de konkreta situationer som den diskursiva praktiken skapas i (Potter, 2003). Frågorna centrerar sig kring konstruktion och funktion, med detta menar Potter & Wetherell ”...how is discourse put together and what is gained by this construction.” (Potter & Wetherell, 1987, citat s.160). Som framgår av våra forskningsfrågor ovan och studiens syfte var vi inte ute efter att studera hur forumanvändarnas faktiska liv ser ut och vilka orsaker som ligger bakom deras situation. Det vi sökte var istället insikt samt förståelse för hur användarna framställer sig själva, socialbidrag och socialbidragstagare (jfr Widerberg, 2002) samt vilka effekter deras positioneringar och uttalanden får för deras samspel och interaktion. Det var alltså användarnas uppfattningar och sätt att tala om ämnet som stod i fokus och vi har velat undersöka hur deltagare på internetforumet interagerar och diskuterar kring socialbidragstagande.

5.2 Material från internet

Vi har använt oss av en diskussionstråd som finns på internetforumet Flashback. Tråden som vi har analyserat är asynkron, dvs. den utgörs av diskussionsinlägg som kan skickas samt läsas vid olika tidpunkter. Detta till skillnad från synkrona kommunikationsformer såsom chatt där kommunikationen är mer omedelbar och meddelanden når de andra deltagarna direkt (Sveningsson et al., 2003). Trådarna på Flashback skulle kunna liknas vid samtal via e-post snarare än ett samtal via chatt. Sveningsson et al. (2003) tar upp att asynkron kommunikation ger större utrymme för längre meddelanden och reflektion över meddelandena jämfört med synkron kommunikation, även om så långt ifrån alltid är fallet då många av användarna inte tar sig tid att läsa hela tråden. Samtidigt har diskussionstrådarna en samtalsliknande struktur då användarna diskuterar med varandra i ett tidsbundet förlopp.

Att vårt empiriska material består av diskussioner på internetforum kan i traditionell forskning ses som något negativt. Vid studier av s.k. communities på internet möts nämligen forskaren av en problematik angående den anonymitet som präglar stora delar av internetanvändandet. Hur tillförlitlig är empirisk data som

kommer från internet? En vanlig kritik är att individer kan framställa sig på vilket sätt de vill oberoende av sanningshalten i denna framställning (Börjesson & Palmblad, 2010; Daneback & Månsson, 2008). Denna kritik har sedermera modifierats i ljuset av forskning som visar att individer inte ljugar så mycket som befarats på internet (Daneback & Månsson, 2008; Sveningsson et al., 2003). Det finns även forskning som visar på att anonymiteten hos internet kan föranleda mer personliga berättelser (Sveningsson, 2003). För oss är autenticitetskritiken inte särskilt relevant då vår studie inte utgår från hur ”verkliga” förhållanden ser ut. Då vi gör en diskursanalys blir det meningslöst att påstå att en viss sorts material, exempelvis intervjuer, ligger närmare verkligheten än ett annat material, exempelvis diskussioner på internetforum. Det som är intressant för oss är nämligen inte att försöka få fram verkligheten utan att urskilja tolkningsrepertoarer och se hur idéer kring socialbidrag och socialbidragstagare byggs upp och konstitueras. Inläggen på forumet gör anspråk på att säga något om verkligheten, de är i likhet med alla språkliga produkter konstruerade och konstruerande på samma gång och ges således samma status som andra former av empiriskt material hade fått (jfr Börjesson & Palmblad, 2010).

5.3 Urval

Urvalet började med att vi sökte på orden socialbidrag, försörjningsstöd och ekonomiskt bistånd. Då mängden av trådar som därmed kom upp var närmast överväldigande³ valde vi att begränsa oss till att titta närmare på de tre största trådarna som särskilt tar upp socialbidrag och där trådstartaren själv är socialbidragstagare, alternativt funderar på att ansöka om det. Vi beslöt att välja bort de trådar som handlade om ekonomiskt bistånd mer allmänt och valde de trådar som mer konkret diskuterar människors upplevelser av att ha socialbidrag samt hur icke-bidragstagare ser på dem. Vid sidan av detta valde vi att även utesluta de trådar som specifikt tar upp socialbidrag i en rasistisk kontext. Detta då vi inte avsåg att specifikt studera främlingsfientliga åsikter kring socialbidragstagare. Ett sådant urval har haft betydelse för analysen, då Flashback är ett forum som innehåller flertalet trådar med ett övervägande rasistiskt innehåll. Att vi uteslöt dessa

³ Antalet trådar som vår sökning resulterade i: socialbidrag 551 st, försörjningsstöd, 328 st, ekonomiskt bistånd 344 st. En del av trådarna återkom under de olika sökorden. Hur pass stora trådarna var varierade. Det rörde sig om alltifrån noll eller ett fåtal svar till att bestå av flera tusen inlägg.

trådar innebar att de största trådarna på Flashback inte togs med i vårt första urval.

Till en början valde vi som sagt ut tre trådar. En bit in i arbetsprocessen insåg vi dock att vårt empiriska material var alldeles för stort för att kunna analyseras inom ramarna för en magisteruppsats. Det slutgiltiga urvalet kom att bestå av tråden ”Intresant möte på soc idag” som låg under temat ”Arbetsliv och arbetsmarknad” (Flashback, 2010f). Att vi valde just den tråden berodde på att trådstartaren, som uppbar försörjningsstöd, använde forumet som ett sätt att ge uttryck för de känslor, frågor och åsikter som uppkommit efter hans senaste möte med socialtjänsten. Efter att ha valt ut den aktuella tråden kopierade vi över den till ett vanligt word-dokument⁴. De inlägg som eventuellt tillkom därefter har således inte tagits med i beräkning. Tråden innehöll 386 svar. Då den efter ett tag innehöll upprepning av samma sorts svar valde vi att inte använda oss av hela tråden vid analysen, utan slutade efter 200 svar, vilket innebar att vi fick ett material bestående av 61 sidor text. Att vi inte ser ett sådant förfarande som problematiskt menar vi beror på att upprepningarna av svar och kommentarer inte bidrar med något nytt till analysen. Genom att bryta itu tråden gjorde vi den dessutom hanterbar. De 200 svar som kom med i vårt analytiska material postades på forumet perioden 2011-05-18 – 2011-05-19.

5.4 Reflexivitet

Då vi har använt oss av dolda, icke-deltagande observationer av inläggen på de två forumen⁵ uppstår en hel del frågor om vår roll som forskare. I den etnografiska traditionen har rollen som den osynliga observatören tidigare varit den eftersträvansvärda. Detta eftersom forskarens påverkan på den kultur hen velat studera setts som något negativt. Detta utifrån en lång tradition av positivistiskt tänkande där distans till forskningen sågs som positivt och forskarens närvaro i studiet av kulturen som problematisk (Sveningsson et al., 2003). Våra dolda observationer ger oss, åtminstone i teorin, en ur denna synpunkt eftersträvansvärd position som forskare. Även om dagens etnografiska forskning sällan utgår från denna syn så poängterar Potter

⁴ Tråden laddades ner och sparades 2011-11-30, den hade då visats 41701 gånger.

⁵ I praktiken har de dolda observationerna främst bestått av att vi studerat Flashback för att på så sätt bekanta oss med miljön, samt att vi har gjort fältanteckningar och laddat ned de trådar som vi valt att analysera närmare.

(2003) att diskurspsykologin i allt större utsträckning har rört sig från användandet av t.ex. öppna intervjuer mot användandet av naturligt förekommande material och texter. Fördelarna med att använda sig av ett naturligt förekommande material, så som vi har gjort, är enligt Potter (2003) att forskaren kan studera ett faktiskt förhållande och inte en konstruerad situation. Handlingsorienteringen i samtalet ses tydligare och aktörernas relaterande till omgivningen kan studeras. Den främsta anledningen till detta är att materialet inte från början är influerat av forskaren (Potter & Wetherell, 1987). Det har dock uppkommit kritik mot denna syn på att naturligt förekommande material är att föredra. Bland annat har det lyfts fram att forskarens roll och frågor i intervjun kan inkorporeras i analysen och att intervjun kan ses som en interaktionssituation (Börjesson & Palmblad, 2010).

Även om vi inte har påverkat det som skrivits på forumen kommer vår närvaro synas i både urvalet och analysen. Att vi har valt en tråd som inleds med att trådstartaren berättar att han använt delar av sitt socialbidrag till kasino och alkohol kan exempelvis haft betydelse för vilka svar som har postats vilket i förlängningen även får konsekvenser för vår analys. Vi har på så sätt inte kunnat undgå att reflektera över vad våra perspektiv och val kan ha inneburit för undersökningen (jfr Sveningsson et al., 2003). Vissa perspektiv har uteslutits i syfte att vi ska få en djupare förståelse för de frågeställningar som vi har valt att ställa till texten. Det är även viktigt att komma ihåg att tolkningsrepertoarerna som sådana avgränsas och skapas av forskaren i syfte att studera texten (jfr Winther Jørgensen & Phillips, 2000).

5.5 Kodning

Vårt främsta verktyg vid analysen var kodningen av det empiriska materialet. Kodningen var central för att vi skulle kunna urskilja olika teman samt analysera dessa (jfr Aspers, 2007). Potter (2003) ser kodningen som en form av reduktion av det empiriska materialet. Genom att plocka ut de för syftet mest relevanta bitarna underlättas den kommande analysen. Ett vanligt arbetssätt vid kodning är att flytta de utvalda delarna till ett eller flera arkiv. Detta var något även vi gjorde då vi klippte ut valda inlägg från forumtrådarna för att sedan lägga in dem i ett kodningsdokument under olika teman.

Kodningen kan fortlöpa under arbetets gång i takt med att forskaren lär känna materialet och nya infallsvinklar väljs. Därmed kan det vara en fördel att ha en ganska

så öppen och inkluderande kodning till att börja med så att inte intressanta fenomen och aspekter går förlorade. Ett exempel på innehåll som skulle kunna ses som ointressanta, men som enligt Potter snarare är något av det mest intressanta, är de bitar som forskaren upplever som problematiska och svåra att hantera (Potter, 2003). Vi upplevde vårt material som svårkodat. Detta då de teman och mönster vi valde ut flöt in i varandra och att det inte var ovanligt att en användare i ett och samma inlägg berörde alla våra teman. Kodningen strukturerade således inte riktigt upp vårt material så som vi hade önskat. Det innebar att vi fick lägga mycket tid på kodningen och fick ändra teman flera gånger under arbetsprocessen.

5.6 Genomförande av analys

Potter (2003) anser att analysen inte nödvändigtvis måste följa en viss ordning, istället är valet av material samt vilka frågor man ställer avgörande för hur den bör genomföras. Genom en närläsning av materialet gör forskaren antaganden om de aktiviteter som förekommer och kan sedan kontrollera dessa antaganden gentemot det kodade materialet. Enligt Potter och Wetherell (1987) består analysen av två faser. Inledningsvis söker forskaren efter mönster i materialet. När forskaren letar efter mönster är det viktigt att gå igenom de yttranden som finns. Vad finns det för likheter och skillnader i materialet när det gäller innehåll och form på uttalandena? Vidare anser han att det kan vara analytiskt fruktbart att intressera sig för avvikande fenomen (Potter, 2003). I den andra fasen fokuseras de funktioner människors uttalanden har och de effekter de får i samtalet. I analysarbetet formas hypoteser kring dessa funktioner och dess effekter som sedan beläggs med hjälp av en närläsning av materialet (Potter & Wetherell, 1987), som i vårt fall sker med hjälp av Potters (1996) teoretiska verktyg.

Potter (2003) har vidareutvecklat resonemanget om hur analysarbetet kan gå till. Han menar att ordningsföljden av yttrandena är av stor vikt. Turtagandet mellan aktörerna är centralt för förståelsen av vad som sker i konversationen. Varje yttrande bygger på föregående yttrande och måste ställas i "kontrast" till detta. Vår analys har gjorts mer komplicerad då det inte är ett egentligt samtal utan en diskussion på ett forum. Det turtagande som Potter pratar om sker i vårt material som svar på trådstarten och i vissa fall i korta diskussioner mellan användare. Ibland har en användare svarat direkt på ett annat inlägg varpå detta är bifogat, ibland är de dock postade till alla i tråden. Vilka tidigare inlägg som användarna faktiskt har läst kan vi dock aldrig veta.

Eftersom tråden ser ut som den gör ser vi det inte som givande att lägga alltför stor vikt vid turtagandet. Istället har vi valt att analysera varje inlägg för sig och i de fall som det varit möjligt diskuterat hur de relaterar till tidigare inlägg. En annan intressant aspekt som Potter och Wetherell (1987) tar upp är att dokument som skildrar personers interagerande visar på hur dessa själva underminerar varandras framställningar. Detta underminerande kan forskaren sedan använda (som en genväg) för att visa på den konstruerade natur som finns i aktörernas positioner. I vårt fall har detta varit extra tydligt i svaren från trådstartaren. Då hans yttrande ständigt undermineras av andra användare tvingas han konstruera sin egen position utifrån dessa.

Potter och Wetherell (1987) menar att sättet vi vanligtvis tolkar texter och samtal på, genom att leta efter kontentan och förstå det generella sammanhanget, kan skapa problem vid en diskursanalys. Inom diskursanalys är man ute efter vad texten i sig själv säger, vad det verkligen står, och inte forskarens tolkning av avsändarens underliggande avsikter. Det är lätt att missa de nyanser och motsägelser som kan finnas i texten eftersom vi hela tiden försöker tydliggöra det vi läser för att förstå. Potter och Wetherell (1987) hävdar därför att en central del av analysarbetet är att hela tiden ifrågasätta varför man tolkar något på ett visst sätt.

5.7 Reliabilitet och validitet

Det som är problematiskt med kvalitativa metoder är samtidigt dess främsta förtjänst; tolkningen. Metoden syftar till att skapa förståelse och göra en tolkning av verkligheten. Den öppnar dock upp för kritik om godtycklighet och subjektivitet (jfr Repstad, 2010). Att diskutera validitet och reliabilitet kan vara svårt i en kvalitativ studie. Detta då kvalitetsbegreppen traditionellt sett utgått från positivistiska ideal och målsättningar (Jacobsson, 2008). Att det kan vara svårt att diskutera en kvalitativ studie utifrån reliabilitet och validitet framkommer då Angelin (2009) poängterar att förståelse och tolkning är begrepp som inte kan kvantifieras. Att begreppen är problematiska framgår även då Trost (2010) lyfter fram att det är nödvändigt att se förhållanden som statistiska om reliabilitet ska uppnås i traditionell mening. Eftersom människor hela tiden deltar i processer kan mätningar vid olika tidpunkter aldrig ge samma resultat. De nya erfarenheter som uppstår i det liv som vi människor aktivt lever och deltar i innebär att vår föreställningsvärld ständigt omdanas. Då vi har ett kvalitativt angreppssätt har vi dock inga ambitioner att göra en studie som en annan forskare skulle kunna upprepa och

därvid få exakt samma resultat som vi, vilket är ett kriterium för reliabilitet inom kvantitativ forskning (Sveningsson et al, 2003). Även om det inte finns någon intention till generalisering i studien finns det ändå skäl att som forskare vara medveten om och vaksam inför de begränsade möjligheterna att göra allmänna slutsatser utifrån materialet.

Istället för att använda sig av begreppen reliabilitet och validitet anser Trost (2010) att det är mer givande att sträva efter en datainsamling som är trovärdig, adekvat och relevant. För att uppnå trovärdighet måste forskaren t.ex. visa att den empiri som samlats in har relevans för syftet. Vidare bör hon eller han ha reflekterat över forskningens etiska aspekter samt vara öppen med hur de olika stegen i forskningsprocessen gått till. Utifrån detta resonemang har vi fört en etisk diskussion samt gett en tydlig beskrivning av de metoder samt arbetssätt vi har använt oss av. Vi har även valt att ha med stora delar av det analyserade materialet i redovisningen i form av citat. Något som gör att läsaren själv till viss del kan se analysprocessen och avgöra huruvida våra slutsatser kan ha ett vetenskapligt värde eller inte (jfr Buskqvist, 2007; Potter; 2003; Sveningsson et al., 2003). Då vårt empiriska material finns tillgängligt för allmänheten anser vi även att läsaren ges ytterligare möjlighet till att själv bedöma och utvärdera resultatet. Genom att vi löpande diskuterar vilka förtjänster och brister vår valda metod innebär visar vi vidare på en metodologisk medvetenhet som enligt Jacobsson (2008) är mer kvalitetshöjande än att slaviskt följa och försöka använda sig av begreppen validitet och reliabilitet.

5.8 Etiska överväganden

De fyra kraven som gäller för att utföra etiskt försvarbar forskning är enligt Vetenskapsrådet (2008) informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Det finns stora svårigheter med att uppfylla de tre första av dessa krav vid den typ av studie som vi har genomfört. Då det är ett diskussionsforum som studeras och den tråd som vi har analyserat redan har skapats hade det varit synnerligen svårt för oss att informera om studien eller få samtycke från de som deltagit i tråden. Även om vi skulle ha lagt ut ett meddelande i tråden om studien skulle det förmodligen vara få av användarna som skulle läsa samt besvara detta. Ett alternativ här skulle ha varit att skapa en egen tråd där användarna får information om studien och ger ett indirekt samtycke genom att skriva på forumet. Ett skäl till att vi valde bort detta sätt är

att vi inte trodde att det var praktiskt genomförbart då vi inte skulle få ett tillräckligt empiriskt material på en så kort tid.

Sveningsson (2003) tar upp hur etik angående internetforskning är en komplicerad fråga då det inte finns någon konsensus inom forskningsfältet för hur problematiken ska hanteras. Det finns även en stor variation mellan olika typer av internetmiljöer vilket medför att dessa bör omfattas av skilda etiska riktlinjer. Hon för fram två aspekter av internetmiljön som viktiga för att avgöra om avsteg från de etiska riktlinjerna kan bedömas vara tänkbart. Det är dels hur offentligt mediet som studeras är och hur känslig informationen som utbyts där är. Detta innebär att ju mer privat och otillgängligt för utomstående ett diskussionsforum uppfattas som desto mer etiskt känsligt bör det vara att bedriva forskning där. Flashback är i högsta grad ett forum som är tillgängligt för alla och användare är medvetna om att vem som helst kan läsa deras inlägg och att de faktiskt gör detta. Forumet kräver inget medlemskap och är inte heller lösenordsskyddat för de som vill gå in och läsa på forumet. Flashbacks offentliga karaktär innebär att det blir etiskt försvarbart att använda materialet trots att vare sig informationskravet eller samtyckeskravet uppfyllts (jfr Bruckman, 2002). Sveningsson (2003) kommer dock med ett intressant inlägg, trots att internetmiljön är offentlig är det inte helt säkert att användarna upplever den som sådan då anonymiteten på internet kan föranleda mer personliga inlägg än vad som kanske skulle ha skett i verkligheten. Gibson (2009) behandlar även han den etiska problematiken, men då med just ett diskussionsforum som exempel. Han menar att inläggen kan ses som insändare från allmänheten i tidningar och pekar på hur dessa länge använts av forskare vid kvalitativa studier. Problematiken med att individer inte beaktar att det som skrivs på öppna forum kan komma att användas i, för dem oväntade sammanhang, är svår att komma undan men vi menar ändå att den övervägande majoriteten av användarna har en medvetenhet om forumets offentlighet. Ämnet som sådant är känsligt då det behandlar ett fenomen som är starkt förknippat med moral och skam. Användarna har dock valt att publicera sina inlägg och har på så sätt kontroll över vilka upplevelser de vill respektive inte vill dela med sig av.

Vi har valt att inte aidentifiera användarnamnen hos deltagarna på forumet. Detta som en följd av att de citat som finns med i uppsatsen går att ”googla”, varpå läsaren ändå kan få reda på användarnamnen. Även om vi inte hade använt oss av direkta citat är det enkelt för den som vill att själv gå in på Flashback och där leta upp materialet.

Här finns dock en anonymitetsspärr då användarna på Flashback aldrig använder sig av sina egentliga identiteter. Vi anser att konfidentialitetskravet således är uppfyllt. I slutändan handlar det om att väga fördelen av den kunskap som produceras mot de negativa följder som de beforskade kan tänkas uppleva (jfr Daneback & Månsson, 2008; Sveningsson, 2003). En risk skulle kunna vara att någon av användarna på forumen läser uppsatsen och finner sitt medverkande och/eller analysen kränkande. Då det som sagt saknas konsensus om hur etisk forskning på internet ska bedrivas har vi försökt positionera in vår egen studie i relation till andra forskares diskussioner kring etik. Vi har bland annat läst Westerlund (2010) som studerar diskussioner på forum om självmord, Gibsons (2009) studie av ett diskussionsforum om välfärd och bidragstagande samt Sveningssons (2001) avhandling där hon studerar ungdomars känsla av sammanhang på chattforum. Utifrån dessa finner vi att de avsteg som vi gör från gängse etiska kriterier kan ses som acceptabla inom forskningssamhället.

6. Analys

I analysavsnittet som följer har vi valt att beskriva de mönster vi har sett i tråden från diskussionsforumet Flashback. Vi har funnit att forumanvändarna ofta använder sig av två specifika tolkningsrepertoarer, dvs. effortfulnessrepertoaren och den strukturella tolkningsrepertoaren. Utöver de två tolkningsrepertoarerna har vi tyckt oss se sju teman som är genomgående i vårt material. Dessa teman är *Parasiten*, *Mina pengar*, *Svårt att vara socialbidragstagare*, *Lätt eller svårt att få arbete?*, *Socialtjänstens kontroll*, *Fel på bidragssystemet* samt *De verkligt behövande*. Vi inleder analysavsnittet med trådstarten. På så vis hoppas vi ge läsaren en inblick i hur tråden inleds och vad den kommer att handla om. Därefter följer en kort presentation av tolkningsrepertoarerna för att sedan gå vidare till våra teman. Kapitlet avslutas med en sammanfattning där vi knyter samman vår analys och besvarar våra frågeställningar.

Vi har valt att benämna de användare som inte uttryckligen nämner sin könsstillhörighet för hen. Detta då vi inte har någon möjlighet att veta vilket kön användarna tillhör. Eftersom trådstartaren anger att han är man i ett inlägg kommer vi att skriva han när vi skriver om honom. Vi kommer även att kalla trådstartaren för TS, istället för hans användarnamn. Tanken med detta är att det ska bli lättare för läsaren att skilja mellan trådstartaren och övriga användare. Flertalet av de citat vi har valt att använda oss av är endast delar av hela inlägget. Att vi har valt att klippa i inläggen på

detta vis beror på att många inlägg är omfattande och att allt inte har varit relevant för vår analys. Vi har även av utrymmesskäl gjort varje inlägg till ett enda stycke.

2011-05-18 14:41

Intresant möte på soc idag

Så jag var kallad till ett möte med min handledare idag på socialen då jag får bidrag från dom.

Hade ingen aning om varför men tänkte bara att dom kanske ville kolla läget.

Då jag kommer in på mötet ger min handledare en väldigt konstig blick och frågar hur jag mår egentligen...

Jag svarar att jag mår alldeles utmärkt och är glad för det är härligt väder ute.

Hon börjar då berätta sina funderingar om att hon kollat igenom mina konto utdrag och säger att det är lite väl mycket pengar dragna från krogar , systembolaget och kasinot på mitt konto.

Hon fortsätter att säga sina åsikter och tycker har man social bidrag ska man inte gå ut på krogen eller gå på kasinot. Hon tycker jag ska ägna mera tid åt att söka jobb.

Först blev jag förvånad och lite förvirrad, men nu är jag mera arg.

Dom ska väl skita i vad jag gör med mina pengar, Jag söker jobb och sköter mig jävligt bra.

Vet inte om jag gjorde henne sur då jag sa att det kanske berodde på generationen, hon är ca 50 års åldern.

Det jag vill diskutera om detta är vanligt eller om det händer ofta att handläggare lägger sig i folks privatliv?

Mod får gärna flytta om det passar nån annanstarns..

6.1 Tolkningsrepertoarer

Vi har kunnat urskilja två huvudsakliga tolkningsrepertoarer som vi menar att

användarna av forumet använder sig av när de uttalar sig om socialbidrag och socialbidragstagare. Dessa två tolkningsrepertoarer benämns som effortfulnessrepertoaren och den strukturella tolkningsrepertoaren. Vi menar att dessa tolkningsrepertoarer genomsyrar diskussionen på forumet. Tolkingsrepertoarerna är även den diskursiva grund som deltagarna använder sig av när de skapar samt förhåller sig till subjektpositioner i samtalet på forumet.

6.1.1 Effortfulnessrepertoaren

De sätt att tala om välfärd samt socialbidrag som vi har kartlagt som tolkningsrepertoarer i vårt material har sin grund i tidigare forskning. Som vi nämnt i avsnittet *Tolkingsrepertoarer* har Gibson (2009) utvecklat en tolkningsrepertoar som han kallar för effortfulness. Han menar att huvudinnehållet i denna tolkningsrepertoar centrerar sig kring individens ansträngningar och ansvarstagande. I tolkningsrepertoaren ses socialbidragstagandet och arbetslösheten utifrån individualistiska förklaringar. Bidragstagande förklaras med brist på ansträngning hos individen. Attityden till att skaffa ett arbete är okomplicerad, *vill man så kan man*, om man verkligen vill och anstränger sig tillräckligt mycket får man arbete. Detta beskriver i mångt och mycket den tolkningsrepertoar som vi menar kan ses i vårt material. Det föll sig därför naturligt för oss att använda Gibsons begrepp effortfulnessrepertoar.

I vårt avsnitt *Forskning kring arbetsmarknadspolitik* tar vi även upp Ulmestig (2007) och de två logiker som han menar konstituerar statens agerande mot arbetslösa vid olika historiska tidpunkter i Sverige. En av dessa logiker är fattigvårdslogiken som i sitt innehåll ligger nära effortfulnessrepertoaren. Fattigvårdslogiken innebär, som tidigare nämnts, ett uppdelande av fattiga i värdiga och ovärdiga, kategorier som kommer att bli centrala i vår kommande analys. Under denna logik räknas arbetsföra individer utan arbete som ovärdiga medan de som är icke-arbetsföra hamnar i den värdiga kategorin. Detta sätt att kategorisera arbetslösa men arbetsföra individer kan relateras till den föreställning om socialbidragstagare som lata som finns inom effortfulnessrepertoaren. För att visa hur tolkningsrepertoaren effortfulness kan användas av forumanvändarna har vi valt att här analysera ett inlägg från RobinsonKruse:

[...]Självklart ska inte dina bidrag gå till nöjen även om du själv tycker att du sköter dig

bra. Bidragspengar är menat till basala saker och ska därmed spenderas till basala saker, om du tycker att du får så mycket pengar över att du kan bränna dem på nöjen så ska **du** isåfall be om mindre bidrag. Jag vill inte betala för dina nöjen även om du själv känner dig duktig och faktiskt söker mer jobb än vad du faktiskt behöver. Du söker inte jobb tillräckligt bra din sopa! Parasit!

I inlägget positionerar RobinsonKruise sig som en som arbetar, detta framgår då hen skriver *Jag vill inte betala för dina nöjen*. Detta anger att hen betalar skatt och således även arbetar. Därigenom försöker hen positionera sig själv i kategorin *hårt arbetande individer*. Detta innebär att hen i inlägget hävdar sig genom att tillhöra en berättigande kategori (jfr Potter, 1996). Eftersom hen arbetar har hen även rätt att bestämma över hur skattepengarna ska användas och i förlängningen även över hur TS ska bete sig. TS har inte tagit sitt ansvar och blir därigenom i RobinsonKruzes syn inte värdig något utöver det mest grundläggande hjälpbehovet. TS har utöver detta inte heller tagit sitt moraliska ansvar då han inte bad om mindre pengar då han märkte att han fått *så mycket pengar över att du kan bränna dem på nöjen*. TS ses som någon som inte söker arbete *tillräckligt bra*, han är en *parasit*, dvs. någon som orättfärdigt lever på samhället. TS ansträngningar kritiserar i inlägget. Även om det inte uttryckligen sägs att han är lat, så hamnar han utifrån bristande ansträngningar i denna kategori. Genom att konstruera sig själv och TS på detta sätt skapas en polarisering mellan individer som anstränger sig och de som inte gör det. Dessa kategorier skapar en grund för möjliga subjektspositioneringar som kan ske utifrån effortfulnessrepertoaren.

6.1.2 Den strukturella tolkningsrepertoaren

Gibson utvecklar i sin studie inte någon motsvarande tolkningsrepertoar som uttalanden som anger strukturella anledningar skulle kunna tänkas plocka ifrån. I vårt material finns yttranden som anger brist på arbeten som en anledning till att individer kan ha det svårt att få en anställning, och vi menar då att dessa använder sig av en annan tolkningsrepertoar. Denna strukturella tolkningsrepertoar karaktäriseras av att fokus inte ligger på individens eget ansvar. Istället förklaras arbetslöshet och socialbidragstagande utifrån faktorer som ligger utanför individen. Vi menar att Ulmestigs (2007) arbetsmarknadspolitiska logik ligger nära denna tolkningsrepertoar då den lägger vikten vid strukturella anledningar till arbetslöshet och bidragstagande varvid individens förmåga eller oförmåga inte är lika central. Som vi ser det innebär den

arbetsmarknadspolitiska logiken i praktiken även den en uppdelning av olika typer av arbetslösa, här handlar det om de som har arbetat och får ta emot a-kassa och de som inte arbetat och får socialbidrag. Resonemang om bristen på arbete förekommer mindre frekvent än uttalanden som drar ifrån effortfulnessrepertoaren i diskussionen på forumet. En anledning till detta skulle kunna vara att den arbetsmarknadspolitiska logiken i större utsträckning är kopplad till den statliga arbetsmarknadspolitiken och därmed arbetslösa som omfattas av a-kassa. Fattigvårdslogiken genomsyrar enligt Ulmestig den kommunala arbetsmarknadspolitiken och riktar sig i hög grad till socialbidragstagare. Då tråden främst diskuterar socialbidrag är det därför sannolikt lättare att plocka ifrån fattigvårdslogiken än arbetsmarknadslogiken i detta sammanhang. För att tydliggöra den strukturella tolkningsrepertoaren har vi valt att här analysera ett inlägg där den förekommer. Forumanvändaren RobinsonKruise, som setts ovan, kommer med följande inlägg vilket sedan besvaras av MegaSkurt:

RobinsonKruise: [...]Sluta vara sådana gnälliga, lata jävla hypokondriker med bokstavskombinationer hit och dit. Skaffa er ett jobb, för det är inte svårt. Och lev med att ni är sådana sopor att ni inte får ett bättre jobb.. Eller gör någonting åt det.

MegaSkurt: Du snackar bara en massa dynga, kul för dig att du har ett jobb, det har jag med, men det är fan inte alla som får ett jobb idag. Folk finns det jävligt gott om, även för de rejält okvalificerade uppgifterna, varför tror du folk åker till Norge och tar "skitjobb" som norrmännen själv skrattar åt att någon öht kan tänka sig att göra[...]

RobinsonKruise fortsätter att utgå ifrån effortfulnessrepertoaren. Detta då inlägget uttrycker att det är lätt att få arbete, *det är inte svårt*. I texten framställs arbetslösa som *gnälliga, lata jävla hypokondriker med bokstavskombinationer hit och dit*. Dessa egenskaper hos individen är det som gör att de inte får jobb. Om de bara slutar bete sig på detta viset och slutar komma med dåliga ursäkter är det lätt att hitta arbete. Ordvalet hypokondriker antyder ett ifrågasättande av diagnoser som t.ex. ADHD, vilket ses som dåliga ursäkter, något som signalerar att individen inte har tagit sitt ansvar.

MegaSkurt argumenterar mot detta synsätt. I inlägget framförs istället att det finns fler människor än vad det finns arbeten. Arbetslöshet är därmed inte automatiskt ett tecken på bristande ansträngningar och lathet. Situationen på arbetsmarknaden framställs som svår då det tas upp att svenskar tvingas söka arbete i Norge. Genom att skriva "*skitjobb*" som norrmännen själv skrattar åt att någon öht kan tänka sig att göra

blir det extra tydligt att det inte finns tillräckligt med arbete i Sverige. Vi menar att hen här använder sig av en strukturell tolkningsrepertoar. Trots detta väljer MegaSkurt att göra en poäng av att hen själv har ett arbete. Detta bör ses i relation till vårt resonemang om berättigande kategorier ovan där RobinsonKruse använde sig av sin status som arbetande för att legitimera sina åsikter. Hade MegaSkurt inte berättat att hen har ett arbete finns risken att övriga forumanvändare hade tolkat hen som en socialbidragstagare. Att framställa arbetslöshet som något som ligger utanför individen skulle då kunna avfärdas som något som ligger i MegaSkurts eget intresse. Genom positionera sig i kategorin arbetande skapas istället ytterligare legitimitet för MegaSkurt då hen inte har något personligt intresse i det hen argumenterar för.

6.2 Presentation av teman samt trådstarten

I följande avsnitt kommer vi att presentera vår fortsatta analys av det empiriska materialet. Vi har valt att inleda med en sammanfattning och analys av TS inlägg. Analysen som följer där efter är indelad utifrån de olika teman som vi har urskiljt i materialet. Dessa är *Parasiten*, *Mina pengar*, *Svårt att vara socialbidragstagare*, *Lätt eller svårt att få arbete?*, *Socialtjänstens kontroll*, *Fel på bidragssystemet* samt *De verkligt behövande*.

6.2.1 TS inlägg

I trådstarten berättar TS om ett möte han har haft med sin socialsekreterare. Han är upprörd över att socialtjänsten har kontrollerat hans kontoutdrag. TS tycker inte att socialtjänsten borde ha rätt att lägga sig i hur han spenderar sitt socialbidrag: "[...]Dom ska väl skita i vad jag gör med mina pengar[...]". TS anger i inlägget att han vill "[...]diskutera om detta är vanligt eller om det händer ofta att handläggare lägger sig i folks privatliv?[...]". Utifrån detta skulle man kunna tänka sig att tråden skulle komma att handla om socialtjänstens kontroll gentemot socialbidragstagare. I svaren på TS inlägg framkommer det dock att många av de övriga användarna har valt att fokusera på helt andra frågor. Det handlar främst om en stark kritik mot vad TS använder pengarna till och att han beskylls för att vara lat då han lever på samhället. Vi vet inte om TS har varit förberedd på att denna kritik skulle komma men redan i hans första inlägg skriver han "[...]Jag söker jobb och sköter mig jävligt bra[...]". Fortlöpande i TS svar försöker han skapa en subjektsposition åt sig själv som en värdig bidragstagare. Det uttrycks i

inlägget att han gör det som socialtjänsten kräver av honom, dvs. är aktivt jobbsökande och han skriver vid ett tillfälle: "[...]men om jag gör det som krävs av mig + mer så tycker jag inte att soc ska lägga sig i vad jag gör med mina pengar på min fritid.[...]" Denna typ av resonemang återkommer som svar på en återkommande kritik från andra användare om att han ser det som *sina* pengar. Ett annat exempel är följande inlägg: "[...]Jag söker jobb ofta, minst 15 per månad. Soc har som krav man ska söka minst 5 per månad. Väddligt få jobb jag vägrar jobba med, annars är jag öppen för det mesta." Detta inlägg är ett svar på följande kritik från OffensiveShit:

Ja men vad skönt för dig att du söker jobb men samtidigt kan unna dig lite nöje på hårt arbetande folks skattepengar, din samhällsparasit. Tydligen söker du inte tillräckligt många jobb..finns en hel del skitjobb som vem som helst kan få.

Vi menar att TS i sina svar använder sig av tolkningsrepertoaren kring effortfulness. Eftersom han betonar sin aktiva roll genom att säga att han söker jobb *ofta* och även söker fler jobb än vad som krävs. TS inlägg måste sättas i relation till vad de användare som han svarar på har skrivit (jfr Potter, 2003). Att TS i ovanstående inlägg använder sig av just den här repertoaren kan bero på att OffensiveShits inlägg helt genomsyras av effortfulnessrepertoaren. I texten skapas en polarisering mellan de hårt arbetande skattebetalarna och socialbidragstagarna som han benämner som samhällsparasiter. TS ansträngning ifrågasätts genom att han inte sägs söka tillräckligt många jobb. Hade han gjort detta uttrycks det i inlägget att TS lätt skulle kunnat få åtminstone ett *skitjobb*. Att finna ett arbete handlar således endast om att anstränga sig nog och att vara beredd på ta vilka jobb som helst. TS arbetslöshet ses utifrån detta resonemang som beviset på hans lathet och/eller kräsenhet. TS svar bemöter just denna kritik då han skriver "[...]Jag söker jobb ofta, minst 15 per månad. Soc har som krav man ska söka minst 5 per månad[...]" samt att det är "[...] Väddligt få jobb jag vägrar jobba med[...]"

Genom att fortlöpande använda sig av effortfulnessrepertoaren men samtidigt framställa sig själv som aktiv gör han motstånd mot de inlägg som återkommande framställer socialbidragstagare som lata och utan någon egentlig jobbsökambition. Sådana föreställningar om stigmatiserade grupper kan ses som diskursiva begränsningar (jfr Ronai & Cross, 1998). Att TS positionerar sig mot en stereotyp bild av socialbidragstagare menar vi är ett exempel på narrativt motstånd (jfr Cordell & Ronai, 1999; Ronai & Cross, 1998). För att framstå som trovärdig i sina kommentarer och

således även som en person som har rätt till socialbidrag måste han utgå ifrån den stereotypa bild som finns av socialbidragstagare, inte bara på Flashback utan även i samhället i stort (jfr Gibson, 2009; Starrin, 2010; Svallfors, 2011; Rank, 1994).

Ronai och Cross (1998) menar att det finns en potential för förändring i det narrativa motståndet då alternativa kunskapsbanker kan skapas om tillräckligt många börjar använda sig av de nya framställningarna. Detta kan i sin tur leda till att även den allmänna kunskapsbanken påverkas. Även om TS framställer sig själv i kontrast mot den lata socialbidragstagaren och därmed inte helt låter de andra definiera hans identitet använder han sig ändå av effortfulnessrepertoaren. Detta innebär att han på sätt och vis inte utmanar bilden där socialbidragstagaren måste vara aktiv för att vara värdig. Däremot utmanas bilden av *alla* bidragstagare som lata parasiter även om andra användare inte uttrycker att de är övertygade om detta. Risker finns dock att den negativa stereotypen befästs genom TS avståndstagande mot denna föreställning (jfr Cordell & Ronai, 1999). Detta då han framställer sig aktiv och därmed kan uppfattas som ett undantag från övriga socialbidragstagare.

TS fortsätter att försvara sig mot en stereotyp bild av socialbidragstagare som människor med sociala problem då han svarar på N-dawgs "hur mycke pengar får du ut och hur mycke går till "smutsiga" nöjjen??". Han skriver "Jag har inga "smutsiga nöjjen" Är inte spelberoende eller alkoholist, en helt vanlig kille i 30 års åldern som gör vanliga saker som folk i min ålder gör." TS försöker här konstruera sin identitet som normal genom att poängtera att han är som alla andra samtidigt som han kontrasterar sig mot det avvikande (spelberoende och alkoholism). Att lyfta fram grupper som kan ses som mer avvikande än en själv är enligt Potter (1996) ett vanligt sätt att argumentera på och kan enligt Cordell och Ronai (1999) ses som en form av narrativt motstånd.

6.2.2 Parasiten

Vårt val att ha *Parasiten* som ett enskilt tema beror på att detta ord förekommer vid flera tillfällen. I tråden med 200 inlägg använder sig 12 deltagare av ordet parasit i negativ bemärkelse. Just dessa inlägg är populära att citera och hålla med. Att dessa inlägg citeras gång på gång innebär att ordet parasit finns med hela 32 gånger i vårt material. Av dessa använder sig fyra deltagare av parasit i syfte att kritisera de övrigas användning av ordet. Som Potter (2003) framför bygger ett yttrande på föregående yttrande och måste ställas i kontrast till detta. Utifrån detta skulle en möjlig förklaring

till att så pass många av användarna väljer att kalla TS för just parasit vara att de har läst andra inlägg och därför även de använder sig av detta uttryck.

Parasit är dock inte det enda ord som används för att beskriva TS och socialbidragstagare i allmänhet i negativ bemärkelse. Exempelvis kallas TS för *otacksamma ignoranta jävel, avskum till människor, amöbor, zigenare, snyltare, soffpotatis, pissluffare* och *kravmaskiner*. Ibland används rasistiska uttalanden för att visa på hur pass dålig TS är som människa, detta görs exempelvis då FetFulElak bl.a. skriver : ”[...] Efter babblingarna är sådana som du den absolut värsta sortens människa...”. Alla dessa nedsättande uttryck kan ses som former av diskursiva begränsningar vilket kan bli ett hot mot en positiv självbild hos TS (jfr Ronai & Cross, 1998). Även andra socialbidragstagare som eventuellt läser tråden kan tänkas ta åt sig av dessa negativa benämningar.

I många av de som inlägg som svarar på TS trådstart kan en upprördhet över att han använt sitt socialbidrag till alkohol samt kasinobesök ses. Redan i det andra svarsinlägget ifrågasätts hans rätt att använda pengarna på detta sätt och Kapry skriver ” Det är ju helt strålande att du går på kasinot för skattebetalarnas pengar.. parasit..”. Att de ser honom som parasit verkar även ha att göra med en uppfattning om att TS inte anstränger sig tillräckligt för att få jobb. Trots att han söker fler jobb än vad som krävs finns det flertalet inlägg där det uttrycks att han borde söka många fler jobb. Frelli skriver att:

Du verkar inte ha alla hästar hemma om du tror att du ska få göra vad du vill med skattebetalarnas pengar. Det finns massa jobb att få så sluta klaga och bidra till samhället istället. Parasit.

I likhet med OffensiveShit så benämner Frelli TS för parasit. Sättet som Frelli använder sig av effortfulnessrepertoaren är mycket likt OffensiveShits användning. Detta då även Frelli konstruerar arbete som något relativt okomplicerat att få. Frelli understryker hur lätt det är att skaffa jobb genom att använda sig av en så kallad extrem formulering när hen skriver *massa jobb*. Att TS brister i sina ansträngningar kommer även fram i Frellis uppmaningar om att han ska *sluta klaga* och istället *bidra till samhället*. Vi menar att detta ger en bild av att TS anstränger sig på fel sätt, genom att klaga, istället för att ta sitt ansvar och arbeta.

Liknande åsikter återfinns även bland inlägg där TS inte uttryckligen kallas för

parasit. DetNyaSvea skriver exempelvis "[...]Att man ens har mage att gnälla när man lever på allmosor." Inlägget anger att socialbidraget är en välgörenhet som tacksamt ska tas emot av individen. Om man ser diskussionen om socialbidrag som ett kontinuum där synen att det är en rättighet kontrasteras mot synen att det är välgörenhet hamnar ordet allmosor nära välgörenhetssynen. Begreppet allmosor konnoterar enligt oss, i högre grad än välgörenhet, att mottagaren ska vara tacksam för det den får. Att TS borde vara tacksam framkommer även bland inlägg som ifrågasätter att TS kritiserar socialtjänsten. born1984 skriver:

Snällt av tanten att bryr sig. Du borde vara glad och tacksam för att någon bryr sig. Fan vad lack jag blir. Om det vore någon rättvisa skulle såna amöbor som du stå och tigga med de andra zigenarna. Snyltare! :no:⁶

Om TS inte är nöjd med situationen uttrycks det i flertalet inlägg att han kan sluta söka socialbidrag, det är hans eget val, därför får han ta konsekvenserna. Skulle han arbeta och tjäna sina egna pengar uppger användarna att varken de eller socialtjänsten skulle lägga sig i TS liv.

flukke: Klart som fan att ni inte ska få köpa någon som helst alkohol eller springa på kasinon med våra jävla skattepengar!? Äckliga jävla parasiter är vad ni är! Att ni sen har mage att komma och klaga på att ni måste ändra ert beteende eller klippa er för att FÅ pengar som ni inte förtjänar är helt ofattbart! Klipp er och skaffa ett eget jobb om det inte passar er? [...]

Än en gång förutsätts det att den som vill kan få ett arbete. Den som har valt att inte arbeta utan leva på socialbidrag har således heller ingen rätt att klaga. Att socialbidragstagare inte har rätt att kritisera socialtjänsten menar vi även beror på konstruktionen av socialbidraget som välgörenhet istället för en rättighet.

6.2.3 Mina pengar

Vem skattepengar tillhör och vem som har rätt att bestämma över hur dessa används varierar i tråden. TS benämner i trådstarten det utbetalade socialbidraget som *mina pengar*; ett uttalande som verkar provocera många av de andra användarna och bemöts

⁶ Ledsen smiley skakar på huvudet

av hård kritik.

AliasAndersson skriver: ” De skiter i vad du gör med dina pengar men det där är **våra** pengar, sluta slösa bort dem på skit.” Att TS har benämnt pengarna som sina leder inte bara till kritik mot själva uttalandet utan även mot TS som person. Core skriver: ”[...]Får kväljningar av vetskapen att mina skattepengar går till folk som dig.[...]” och Clarity skriver: ”[...]det är INTE dina pengar. Det är mina inbetalade skattepengar du sätter sprätt på jävla soc-fall.” I de här inläggen kategoriseras TS som en person som inte är värdig socialbidraget. Även arioch tar fasta på att TS inte ska se socialbidraget som sina pengar:

Det är väl självklart att pengar från Soc inte ska gå till barnöjen och casinospel?
Skrämmande frågeställning. Du pratar om dina pengar - jag skulle vilja påstå att de lika mycket är mina i egenskap av skattebetalare. Men det är väl kanske som du säger - att det är en form av generationsgrej, även om jag själv bara är en liten bit över 30. Det skulle i sådana fall förklara generationernas förfall, moralens upplösning och den allt mer defaitistiska attityden a' la "jag skiter i vilket- så länge **JAG AB** överlever, så är övriga samhällsmedborgare sekundära". Skulle må bättre om du inte gjorde något alls faktiskt, än att du spelade upp mina skattepengar på roulette.

arioch gör i likhet med ovanstående användare tydlig skillnad mellan sig själv och TS. arioch positionerar sig själv som skattebetalare medan hen framställer TS som en av alla de egoister som, till skillnad från skattebetalare, enbart tänker på sig själva. Trots att arioch och TS är ungefär jämgamla förklarar arioch TS agerande med att han tillhör en generation som sätter sig själv först. De subjektpositioner som framställs som möjliga att anta i ariochs uttalande är arbetaren som bidrar till samhället och egoisten som inte bryr sig om att hen använder upp samhällets pengar.

Majoriteten av de inlägg som tar upp TS socialbidrag som *mina*, *våra* och *skattebetalarnas pengar* uttrycker även en rätt att bestämma vad bidraget ska användas till och vem som är värdig att få det. Detta sammanfattas tydligt i följande inlägg av speedy_83:

Pengar från soc ska täcka följande saker: Boende, mat, el samt övriga absolut nödvändiga utgifter. Finns det pengar över efter det ska de tillbaka till soc. Vill man göra mer utöver detta skaffar man sig ett jobb. Du är alltså över30 år och har inte ens kunnat fixa till dig A-kassa! Att du får det som är grundläggande för någon i din ålder är för mycket bara det! Varför ska du ha det lika bra som någon som sliter livet ur sig 8 timmar/dag när du sover,

leker, softar? [...]

I inlägget läggs ansvaret för TS arbetslöshet på honom själv. Hade han velat ha ett arbete hade han kunnat skaffa ett. speedy_83 använder sig tydligt av effortfulnessrepertoaren. Återigen görs distinktionen mellan kategorierna, de som arbetar hårt och de som inte anstränger sig. Skillnaden framhävs genom att speedy_83 via sitt språkbruk fastställer att de som arbetar *sliter livet ur sig* medan socialbidragstagarna *sover, leker och softar*. Arbetslöshet ses som orsakat av individuella brister medan strukturella faktorer som t.ex. brist på arbeten åsidosätts, detta för att framhäva socialbidragstagarens eget ansvar. Hade speedy_83 argumenterat utifrån denna repertoar hade det inte varit lika lätt att peka ut TS som ensamt ansvarig för sin situation. Att Speedy_83 skriver *Du är alltså över 30 år och har inte ens kunnat fixa till dig A-kassa!* och på så vis betonar att TS vid det här laget borde ha arbetat tillräckligt länge för att vara berättigad a-kassa kan även ses som en möjlig förklaring till varför strukturella förklaringar inte diskuteras. Hade TS däremot varit berättigad a-kassa hade han bevisat att han var en ansvarsfull person då han tidigare jobbat. Den nuvarande arbetslösheten skulle kanske då kunna ses som ett resultat av förändringar på arbetsmarknaden.

Att poängtera att TS inte har a-kassa, ger Speedy_83s argumentation ytterligare tyngd då TS därigenom kategoriseras som avvikare. Även UMBER och bittertokfitta tar fasta på detta då de skriver ”30år och lever på soc? lyckat!” respektive ”[...]Sen att säga att du gör saker som det flesta 30 åringarna? Det flesta kan känna JOBBAR när dom är 30!” Potter (1996) menar att det avvikande måste konstrueras retoriskt. I speedy_83s inlägg sker detta genom att anspela på en kontinuitet som finns i TS karaktär då han trots sin ålder inte är berättigad till a-kassa. Detta anger att TS nuvarande socialbidragstagande inte är ett undantag utan snarare en del av hans lata karaktär. I bittertokfittas inlägg konstrueras TS på ett liknande sätt som avvikare då han kontrasteras mot *de flesta, vilka jobbar när de är 30*.

Skillnader i hur arbetslösa betraktas utifrån om de omfattas av den arbetsmarknadspolitiska logiken eller fattigvårdslogiken syns i följande inlägg av snes:

Klart det ingår lite pengar till rekreation, det är ett grundläggande mänskligt behov för att bevara mental hälsa. Dock är alkoholkonsumtion och spel dels kontraproduktiva i ditt jobbsökande samt något som de flesta skattebetalare inte vill betala för. För övrigt: Du

förstår väl att det finns en skillnad mellan a-kassa och socialbidrag? Att kalla det "dina pengar" tycker jag låter lite fel då man vanligen förtjänar sina egna pengar genom någon form av försäljning (av arbetskraft eller kapital). Ditt socialbidrag motsvarar idag vad fattigstuga och matkuponger en gång var och är inte ditt att spendera på vad du vill. En kommentar till dem som jämt ska klaga på de arbetslösa: känner ingen av er till den sk naturliga arbetslösheten (NAIRU)? I vart fall, lycka till och hoppas att du hittar ett jobb snart!

snes tar upp den naturliga arbetslösheten, NAIRU som ett skäl till att inte klaga på de arbetslösa. Hen plockar här ifrån den strukturella repertoaren. Att arbetslöshet inte behöver vara ett resultat av individens brister betyder dock inte att TS kommer undan kritiken angående hur han använder sig av socialbidraget. Då TS inte *förtjänar sina egna pengar* genom att arbeta har han ingen rätt att använda dem som han vill. I samband med detta tas även skillnaden mellan socialbidrag och a-kassa upp. Som vi tolkar inlägget är den som går på a-kassa mer förtjänt av dessa pengar. Individen har tagit sitt ansvar och kan således se det som sina egna pengar och får därmed spendera dem hur hen vill. Att socialbidraget däremot är en välgörenhet blir extra tydligt då snes beskriver det som *vad fattigstuga och matkuponger en gång var*. Här framkommer vad uppdelningen av arbetslösa i två grupper, de som omfattas av a-kassa och de som får socialbidrag, får för innebörd. Den arbetsmarknadspolitiska logiken reserveras för den grupp som har arbetslöshetsförsäkring medan fattigvårdslogiken styr socialbidragstagarnas verklighet. Dessa logiker används här för att legitimera ett socialt mönster (jfr Winther Jørgensen & Phillips, 2000) i form av uppdelningen i två typer av arbetslösa och de konsekvenser som denna uppdelning innebär för individerna som omfattas av den. Detta kan ses som ett sätt att legitimera, i detta fall, de som får a-kassas överordnade ställning gentemot socialbidragstagarna.

Det finns dock exempel på inlägg där det uttrycks att TS har rätt att använda socialbidraget som han själv vill, där inräknat kasinobesök etc. hondendar skriver:

Jag är skattebetalare och att han går på kasino för mina pengar gör mig inte de minsta. Han kan uppenbarligen inte få ett jobb, även fast han söker. Då har han rätt till bidrag. Om han sedan väljer att supa bort det bidraget eller äta upp är hans egna problem. Huvudsaken är väll att han gör det man ska göra för att få tillgång till bidraget. dvs söka jobb aktivt. Ingen jävel skulle få säga åt mig att jag inte får gå ut på krogen hur ofta jag vill efter att min lön kommit in. Jag jobbar, sliter, betalar mina räkningar om jag sen vill gå ut på krogen och festa gärnet så gör jag det. Samma gäller TS. Han har rätt att göra vad han vill med sina

pengar så länge han gör det han ska för övrigt.

I texten ovan uttrycks att TS har rätt att själv bestämma vad han ska göra med socialbidraget vilket emellertid inte innebär ett avsteg från tanken att det finns värdiga och ovärdiga socialbidragstagare. Att TS har rätt att göra vad han vill med pengarna motiveras i inlägget utifrån att han är aktivt arbetsökande. Hondendar använder sig av berättigande kategorier då hen i likhet med flera andra användare i tråden benämner sig som skattebetalare. Hade hen inte gjort detta hade risken funnits att dennes åsikt inte hade fått samma tyngd. Genom att dessutom poängtera att hen *jobbar, sliter och betalar sina räkningar* elimineras risken för att hamna i samma kategori som TS. Även Potters (1996) begrepp insats och intresse kan vara användbara för att förklara varför hondendar väljer att framställa sig på detta sätt. Utifrån dessa begrepp kan det finnas bakomliggande motiv till att en beskrivning görs. Om dessa intressen är tydliga och lyser igenom kan trovärdigheten minska. I och med att hondendar framställer sig som en person med arbete minskas risken att hen uppfattas som bidragstagare och därmed har privata och/eller ekonomiska intressen med inlägget.

Även om det finns förutsättningar som måste uppfyllas så framställer hondendar i texten socialbidragstagare som jämställda med de som arbetar ifråga om vad man har rätt till. Till skillnad från Speedy_83 ovan uttrycker hondendars inlägg att socialbidragstagare har rätt att själva bestämma hur de vill spendera bidraget.

6.2.4 Svårt att vara socialbidragstagare

I kontrast till de inlägg som karakteriserar TS och andra socialbidragstagare som lata parasiter finns det de som framför att socialbidragstagare lever i en svår situation.

Fimparen skriver utifrån sina egna erfarenheter:

Jag var arbetslös i nästan 3 år förut och kan säga att det är 1000ggr värre än att arbeta.. man kunde ju sova LITE längre på dagarna innan man skulle på jobbtorg (typ 0900 på morgonen), möten, fixa olika papper, söka arbete m.m. Att sen må SKIT av att man är TVUNGEN att gå till soc å skämmas med svansen mellan benen för att få ihop till mat m.m. är ingen höjdare... jag tror nog de flesta egentligen vill ha ett arbete då det är mycket skönare än å kuta på Soc (psykiskt)...[...]

Fimparen beskriver hur aktiv hen var under sin arbetslöshet samt hur skamfyllt det var

att gå till socialen. I texten anges det att dessa två faktorer leder till att de flesta hellre skulle ha ett arbete än att leva på socialbidrag. I likhet med TS gör Fimparen narrativt motstånd mot den stereotypa bilden av socialbidragstagaren som målats upp i tråden. Bilden av socialbidragstagaren som lat och oengagerad undermineras i Fimparens beskrivning genom att hen detaljerat beskriver hur mycket socialbidragstagaren behöver göra under en dag. Ett liknande inlägg kommer från hondendar, som precis som Fimparen utgår från sin egen situation:

[...]Folk som går på soc bidrag får slava mer än vad vi andra får som får betalt mycket, mycket mer. När jag var 17 år gammal gick jag på soc bidrag jag fick praktisera på ett äldreboende. 8 timmar om dagen, 40 timmar i veckan.. Jag fick ut 2500 kr utav soc. Kallar du det för att man inte gör något för dom pengarna man får? Idag jobbar jag 70 % och får ut en lön på ca 15 tusen efter skatt. Man GÖR något när man går på soc bidrag även fast man tror att man bara är en tattare som lever på andras pengar. Så är inte fallet[...]

Dessa två användare utgår ifrån egna erfarenheter vilket kan tolkas som skapande av en berättigande kategori och således ge tyngd åt inlägget (jfr Potter, 1996). Som Potter framfört har berättigande kategorier inte någon given inre mening och kan inte automatiskt användas för att skapa trovärdighet åt berättelsen. Olika situationer och sammanhang möjliggör olika kategorier varpå beskrivaren måste formulera sin redogörelse på ett sätt som positionerar denna i den eller de kategorier som ger trovärdighet. En fråga vi ställer oss är ifall att framställa sig som bidragstagare fungerar som en berättigande kategori i detta sammanhang. Även om de framstår som några som verkligen vet vad det innebär att leva på socialbidrag så är det möjligt att den negativa bilden av socialbidragstagaren överskuggar detta och istället minskar trovärdigheten i yttrandet. Vi menar att det i just den här forumtrådens kontext är svårt att skapa trovärdighet genom att endast använda sig av socialbidragstagare som berättigande kategori. Kanske skulle detta kunna förklara varför de båda användarna positionerar sig som tidigare bidragstagare med en betoning på tidigare. Fimparen skriver att hen var arbetslös *förut* och hondendar skriver *när jag var 17 år gammal*. Båda kontrasterar även denna upplevelse med hur det är att arbeta vilket för läsaren anger att de idag tillhör gruppen arbetande. Användarna kan här sägas maximera användandet av berättigande kategorier då de kombinerar en tidigare erfarenhet av socialbidrag med trovärdigheten som finns i att de nu arbetar.

Argumentet att det är svårt att vara socialbidragstagare kan även framföras på

andra sätt, Irrblossa skriver:

[...]Är det så här vi svenskar är? Ingen säger något irl eller öppet, men på forum och bakom människors ryggar haglar hatet och avundsjukan över att pengar dom anser vara DERAS går till att försörja människor som inte kan/klarar av att försörja sig själv (tillfälligt). Jag är övertygad om att TS och dom allra flesta andra "bidragsparasiter" faktiskt gör allt dom kan för att förbättra sin situation. Det ÄR inte en dans på rosor att gå arbetslös och känna sig överflödig och onyttig. Det ÄR ingen dans på rosor att ha så mycket fysiska eller psykiska problem att man inte kan arbeta/studera/praktisera. För er som anser att alla dessa pengar är ERA och inte parasiternas: För kännedom så är det väldigt svårt att leva på bidrag idag. (Vet dock inte hur det är när man är icke-svensk, då är det nog lättare) Men för "svenskar" så är kraven ytterst hårda för att kunna få "parasitera". Detta både från soc och försäkringskassan/arbetsförmedlingen[...]

Irrblossa väljer här att i likhet med många andra i tråden att använda begreppet parasit, dock sätts ordet inom citationstecken. Detta i syfte att ifrågasätta övriga användares bruk av ordet. Irrblossa bemöter här de andras bild av socialbidragstagaren som parasit. I inlägget framförs istället en bild av bidragstagare som värdiga fattiga då deras oförmåga att försörja sig själv beror på fysiska och/eller psykiska problem. De framställs som aktiva individer som försöker att förbättra sin situation. Även om texten inte kommunicerar samma syn på socialbidragstagare som flertalet andra inlägg gör plockas det ändå ifrån samma tolkningsrepertoar som i dessa, dvs. effortfulnessrepertoaren. Detta då individens rätt till bidrag diskuteras utifrån dennes egna ansträngningar. Vi tolkar det som att Irrblossa drar från rasistiska föreställningar när hen i inlägget delar upp bidragstagarna i svenskar och icke-svenskar. Texten uttrycker att de svenska bidragstagarna utsätts för hårda krav medan det antyds att icke-svenskar slipper dessa. Inlägget innebär att svenska bidragstagare sällan kan kategoriseras som parasiter utifrån ovanstående anledningar men öppnar samtidigt upp för möjligheten att icke-svenskar i högre grad skulle kunna tillhöra denna kategori.

Att det är svårt att vara socialbidragstagare kan även ses som en motivering till kontroll av individen. Jole25 skriver:

Hon har rätt att ifrågasätta. Ser hon att du super och spelar så är det hennes skyldighet att fråga om det är ett problem för dig. Folk som är arbetslösa har lätt för att fastna i missbruk. Det är inget konstigt i sig för man mår ju som sagt skit när man är arbetslös.[...]

I likhet med ovanstående två inlägg tar Jole25 upp den psykiska påfrestning som arbetslöshet innebär. Genom att skriva att *arbetslösa har lätt för att fastna i missbruk* plockar hen från föreställningen om den ”utslagne socialbidragstagaren”(jfr Halleröd, 1996; Starrin, 2010). Jole25 visar empati i sitt inlägg, samtidigt görs detta på ett sätt som kategoriserar socialbidragstagare som individer som till skillnad från andra behöver kontrolleras. Även om inlägget skulle kunna vara skrivet i välmening kan bilden av att den arbetslöse är någon som lättare fastnar i missbruk ses som en diskursiv begränsning.

6.2.5 Lätt eller svårt att få arbete?

Återkommande i tråden är att användarna poängterar att det faktiskt finns mängder av jobb att få. Innebörden av detta, vilket ibland skrivs rätt ut, är att TS antingen inte har ansträngt sig tillräckligt alternativt saknar all form av jobbkompens. Ett exempel på detta är Skelex som skriver ”[...]Nej du sköter dig inte bra, då hade du haft jobb. Så jäkla svårt är det inte att hitta ett random skitjobb. Snyltare.”. Att åsikter av det här slaget inte enbart förekommer på Flashback är något som visats i svensk forskning. En nedvärderande syn på socialbidragstagare existerar ute i samhället. Denna syn kan innebära att bidragstagarna betraktas som lata och utan ambitioner samt att de fuskar sig till bidraget (Halleröd, 1996; Starrin, 2010).

En del av användarna använder sig själva som exempel på att det inte bara finns lediga jobb utan att det även inte är särskilt svårt att få dem. Mengele skriver ”Förstår inte hur folk kan vara arbetslösa så länge, jag kan välja många jobb jag hade kunnat fixa om jag verkligen behövde det...” och Another_rain skriver:

[...]Jag har jobbat extra eller haft fasta jobb sedan 15 års ålder, det finns inga ursäkter om man nu möjligen inte är för sjuk för att jobba. Eftersom jag nu är närmare 30 än 15 så vill jag mest upplysa om att mina utgifter för krogrundor och kasinobesök inte är speciellt stora. Det går ibland månader innan jag unnar mig en utekväll då jag anser att jag inte har råd med detta frekvent som student med endast extraarbete. [...]

Inläggen ovan ifrågasätter att människor går arbetslösa, Mengele utifrån att hen själv skulle kunna få flertalet jobb direkt och Another_rain utifrån att hen har jobbat eller haft extra jobb sedan denne var 15. Användarna framställer arbetslösa som på något sätt avvikande, de har svårt att förstå hur någon kan gå arbetslös när det är så lätt att få jobb. Utifrån detta synsätt måste det finnas en brist hos de arbetslösa. Another_rain

poängterar även att det inte finns några ursäkter för att vara arbetslös förutom sjukdom. Detta synsätt kan kopplas till Ulmestigs (2007) fattigvårdslogik där värdiga fattiga är just sjuka samt äldre och barn. Övriga fattiga ses som ovärdiga då deras fattigdom kommer ur deras brist på ansträngningar.

I samtliga ovanstående inlägg framkommer effortfulnessrepertoaren. Socialbidragstagandet och arbetslösheten får i inläggen individualistiska förklaringar som i stor utsträckning bygger på lathet och brist på ansträngning. Gibson (2009) menar att attityden ”vill man så kan man” är vanlig när det gäller att skaffa sig ett jobb, något som även framkommer i våra inlägg. Ett sätt för användarna att ge tyngd till den här sortens argumentation är att använda sig själv som exempel. Ovan ses detta då användarna berättar om att de själva alltid lyckats få jobb. I och med detta skapas en subjektspostion åt dem själva som hårt arbetande och ansvarstagande människor. Genom att tala om sin egen ansvarsskyldighet lägger man även ansvar på andra (jfr Gibson, 2009). Den som är arbetslös är det således utifrån egen vilja. Detta synsätt gör att det enklare att kategorisera socialbidragstagare som parasiter vilka lever på skattebetalarna.

I vårt material finns det även inlägg som uttrycker motsatsen, att det är ont om lediga arbeten varpå även ”skitjobben” är upptagna och Jiso skriver ”Exempelvis ”var” lite mer exakt finns det jobb som vem som helst kan få menar du?”. CorneliusSulla lyfter fram sig själv som exempel och skriver att han trots stora ansträngningar haft svårt att få jobb:

[...]Sedan såg jag någon skriva att jobb finns. Då vill jag tillägga att jag sökt alla otänkbara jobb. Allt inom städ och avlopp -sådant som ingen vill göra. Men även där är det hårt att finna sig ett jobb. Så man bör inte säga till de som går på soc att dom inte söker tillräckligt mycket jobb.

CorneliusSulla vänder sig mot de inlägg som uttrycker att det finns gott om lediga arbeten. Även om en strukturell förklaring lyfts fram i texten så positionerar CorneliusSulla sig själv som värdig genom att poängtera att hen verkligen har ansträngt sig i sitt jobbsökande. Vi menar att hen här plockar ifrån både effortfulnessrepertoaren och den strukturella tolkningsrepertoaren. Eftersom hen utgår ifrån ett strukturellt synsätt kan hen även dra slutsatsen att socialbidragstagarna inte bör anklagas för att de inte anstränger sig tillräckligt mycket i sitt jobbsökande. Något som inte skulle vara en

lika logisk slutsats att dra om enbart effortfulnessrepertoaren användes.

HeavyPop är en av få användare som främst lyfter fram att det finns strukturella orsaker bakom arbetslöshet och socialbidragstagande:

1. Arbetslöshet är inte ett individuellt problem- ingen väljer att vara fattig.

2. Socialbidrag är inte "värre" än andra bidrag.

Arbetslösheten bland personer mellan 18-25 år är 28%, bland äldre strax under 10%.

Lägg där till ett stort mörkertal, räkna med att både Saab och Volvo kursar snart, och vips så har du en arbetslöshet som är gigantisk historiskt sett. Jag har mött många arbetslösa människor, och INGEN har valt det själv.

Ovanstående text utgår inte från individens ansvarsskyldighet utan plockar istället från den strukturella tolkningsrepertoaren. HeavyPop försöker skapa trovärdighet i sitt inlägg genom att använda sig av detaljer, i det här fallet fakta om arbetslöshet. Hen använder sig av berättigande kategorier då det beskrivs hur insändaren själv har mött dessa människor. I inlägget används även extrema formuleringar då hen skriver *många* arbetslösa människor och att *INGEN* har valt det själv (jfr Potter, 1996). I inlägget framkommer en annan möjlighet till subjektspositionering då identiteten som socialbidragstagare inte ses som självvald utan beror på brist på arbete.

Det finns de forumanvändare som skriver att det finns arbete men att utbildning krävs. DetNyaSvea skriver:

[...] Är så trött på att kliva upp kl. 6 på morgonen för att dela med mig minst två timmar av min arbetstid varje dag till inkapabla. Det är inte en rättighet att supa och gå på Kasino, och jag skiter i vad alla dessa kravmaskiner vill eller om de känner sig kränkta. Vi bor i ett land där det är i princip gratis att plugga, se till att vara attraktiv och visa upp en utbildning eller annat som attraherar arbetsgivaren. Om du inte klarar detta så finns det gruppboenden, dessa sponsrar jag glatt med mina skattepengar.

Utbildning ses vanligtvis som en strukturell orsak. I ovanstående inlägg fungerar det snarare som en individuell förklaringsmodell utifrån effortfulnessrepertoaren. I inlägget ses utbildning som en lösning på TS och andra socialbidragstagares situation. Genom att det framhävs att utbildning är gratis i Sverige framstår det som att alla kan utbilda sig. Precis som i diskussionen om socialbidragstagarna som anses lata och inte söker tillräckligt många jobb läggs ansvaret på individen. Den som inte tar möjligheten och

utbildar sig och därigenom blir attraktiv för arbetsgivaren har inte ansträngt sig tillräckligt. Att dessa individer ses som moraliskt förkastliga i inlägget tydliggörs genom att DetNyaSvea framför att hen minsann går upp *kl. 6 på morgonen* för att sen behöva lägga två timmars lön till de som benämns som *inkapabla*. Inlägget öppnar upp för två möjliga subjektpositioner, den lata socialbidragstagaren som inte gör något åt sin situation trots alla möjligheter respektive den hårt arbetande individen vars slit försörjer den förra. DetNyaSvea avslutar sitt inlägg med att skriva att om inte TS klarar av att utbilda sig så finns det gruppboenden. Vad som egentligen menas med detta är oklart. Vi tolkar det som att DetNyaSvea syftar på att den som bor i Sverige och varken kan försörja sig eller utbilda sig troligtvis är utvecklingsstörd.

6.2.6 Socialtjänstens kontroll

Diskussioner om socialtjänstens kontroll är en viktig del i tråden då TS inledningsvis uttrycker att han har blivit utsatt för en typ av kontroll som han ifrågasätter. Att det finns inlägg som uttrycker att TS inte har någon rätt att vara upprörd över socialsekreterarens frågor diskuterades kort i avsnittet *Parasit*. Det finns dock flera sätt att argumentera på när det gäller varför TS bör acceptera socialtjänstens kontroll. Ett av dessa sätt är att peka på att TS själv valt sin situation, frobozz skriver att:

[...]Socialbidraget är ju egentligen inte dina pengar. Det är vi skattebetalare som samlar ihop för att hjälpa folk som inte klarar sig själv. Iockmed att du lever på våra allmosor får du faktiskt finna dig i synpunkter på vad du gör av med pengarna på. Enkel lösning är ju faktiskt att sluta leva på allmosor.

Även Airforce1 är inne på detta spår ”Det är hennes jobb att lägga sig i. Lev med det eller skaffa ett jobb.” I detta inlägg återkommer tanken som finns inom effortfulnessrepertoaren om att det är lätt att skaffa sig ett jobb. Tar individen inte ansvar för sig själv genom att arbeta förlorar denne rätten att klaga. Då TS inte har tagit sitt ansvar finns det heller ingen anledning att tycka synd om honom. Effortfulnessrepertoaren kan här ses som ett sätt att legitimera varför socialbidragstagare som grupp behöver kontrolleras. Det finns här en ideologisk innebörd i tolkningsrepertoaren då andra grupper framställs som att de inte är i behov av kontroll och därmed gynnas jämfört med socialbidragstagarna.

En del av inläggen uttrycker dock empati för TS samtidigt som de anger en förståelse för socialsekreterarens kontroll gentemot honom. I texten kommuniceras att det ingår i hennes jobb och att TS ska vara glad att någon faktiskt bryr sig. Varulv skriver:

Om man nu går på bidrag ska man givetvis få ha kul ändå. Det är helt okej att gå på en pub eller spela lite kasino om man känner för det enligt mig. Samtidigt så gör Soc-tanten rätt som åtminstone ger sken av att hon bryr sig och försöker se till att du inte börjar missköta ditt jobbsök eller går under i depression. [...]

Trots att TS i sitt inlägg inte anger att han har någon form av psykiska problem återkommer här tanken från avsnittet *Svårt att vara socialbidragstagare* om att TS skulle kunna bli deprimerad. Detta ses som en anledning till att TS och hans beteende kan behöva kontrolleras av socialsekreteraren. Varulvs inlägg skiljer sig från inlägg som kommunicerar att TS kasinobesök och liknande är olämpligt för en socialbidragstagare. I inlägget uttrycks det istället att det inte finns några problem med att gå ut på krogen. Bland användarna som kommer med den här typen av kommentarer finns det de som själva har haft socialbidrag, RoLLiT framför att socialen inte bara är till för att betala ut pengar utan även måste ha insyn i den sökandes liv. Denna användare uppmanar TS till att acceptera socialsekreterarens frågor och avslutar sitt inlägg med den tacksamhet han själv känner mot socialen. Även Fimparen har själv varit arbetslös och haft socialbidrag. Hen börjar sitt inlägg med att beskriva hur pass psykiskt påfrestande detta var. Trots detta vänder han sig till TS och framför att:

[...]Klart du inte ska ha råd att gå på krogen så **ofta** (drick hemma ibland med kompisar... MYCKET billigare om du nu måste supa) och definitivt inte ha råd att gå på kasino.. vet folk som arbetar som inte ens har råd med det... Klart dom ska lägga sig i din konsumtion av olika prylar då du är på Soc för att du uppenbarligen inte kan klara dig själv. :whoco5:⁷

⁷ Smiley som slår sig för pannan

Vi tolkar dessa inlägg som att kontrollen ses som något positivt som socialbidragstagaren själv tjänar på. Farorna som användarna ser ifall socialtjänsten inte utövar denna kontroll att TS ska börja *missköta ditt jobbsök* eller *går under i depression*. Det finns även tanke om att TS behöver denna extra kontroll eftersom han går på socialbidrag och utifrån detta inte *kan klara dig själv*. Att TS inte ses som kapabel att klara sig själv kan enligt oss ha två olika innebörder i citatet ovan. Att han inte klarar att försörja sig själv är underförstått men om kontrollen behövs även vid andra aspekter blir inte helt klart för oss utifrån inlägget. Frågan är om TS behöver hjälp med att hantera sin ekonomiska situation eller om kontrollen även syftar åt att se till att han inte använder upp bidraget på ”fel saker”, dvs. saker som skattebetalarna inte vill betala för.

Det finns de inlägg som uttrycker en oförståelse inför varför TS är upprörd över socialtjänstens frågor. En av dessa är Ettan^ som skriver:

Ärligt talat så förstår jag inte vad problemet är. Hon visade att hon bryr sig om ditt välmående och reagerade när hon såg att (stora?) delar av din inkomst går till sprit och hasardspel. Jag skulle vara glad för att hon över huvud taget är intresserad av hur du mår och hur du hanterar din situation. Det är ju inte så att hon hotade med att dra in bidraget om du inte slutade festa.

Ovanstående inlägg målar upp en bild av socialsekreteraren som välvillig. Hennes frågor ses inte i första hand som kontrollerande gentemot TS utan grundar sig i empati och omtanke för honom. Så länge TS inte riskerar att bli av med bidraget bör han istället *vara glad för kontrollen*. Det finns även inlägg där andra funktioner hos kontrollen framhävs. Satanigatan2009 förklarar t.ex. att kontrollen är till för att få fast de som fuskar samt hjälpa bidragstagarna att få ordning på sin ekonomi och bittertokfitta skriver ” Du är ju pinsam! Klart handläggaren ska lägga sig i vad folk gör med våra gemensamma pengar??[...]”. Som framgått i temana ovan är denna användares inlägg inget som sticker ut. Kontrollen är här inte till för TS utan ses som sätt för samhället att se till att skattepengarna används på rätt sätt. Inlägget lyfter fram en annan aspekt utifrån effortfulnessrepertoaren då det anger att det är samhällets ansvar att kontrollera de som inte arbetar samt de bidrag som ges. Här är det samhällets *ansvar*, i detta fall i form av socialsekreteraren, som fokuseras.

I en del av inläggen uttrycks ett missnöje över socialtjänstens sätt att kontrollera individers privatliv. I ett av hondendars inlägg skrivs det att socialsekreteraren begår tjänstefel och kan anmälas. För att TS ska kunna undkomma socialtjänstens kontroll ger användare honom tips. Vanligtvis rör det sig om att han ska ta ut sitt bidrag i kontanter för att socialtjänsten inte ska kunna ha insyn i hans privatekonomi. anre24 skriver: "Varför plockar du inte ut alla pengarna när de flyter in?" Att denna kommentar dyker upp flertalet gånger tyder på att insändarna kanske inte alltid läser hela tråden utan bara trådstarten. Tre inlägg efter anre24 uttrycker sig nämligen Fojos på följande sätt: "Ta ut pengar från automaten istället, så vet de inte vad du lägger pengarna på".

Kritik mot socialtjänstens kontroll motiveras på olika sätt. Det kan röra sig om att den som gör vad den ska har rätt till ett privatliv och får disponera socialbidraget på egen hand, att det inte är en särskilt stor summa det rör sig om och att socialen helt enkelt inte har något lagstöd bakom sitt handlande. Dessa inlägg är konkurrerande beskrivningar till de inlägg som uttrycker att han vid ansökan om socialbidrag ska redovisa sina utgifter, inte minst för att skattebetalarnas pengar inte ska användas till fel saker. En av dessa konkurrerande beskrivningar kommer från MegaSkurt som skriver följande:

Det är faktiskt inte socialens bisniss, sahar star att lasa pa soc i malmo's website:

"Försörjningsstöd från socialtjänsten är tänkt som en sista utväg då man har gjort allt man kan för att kunna försörja sig själv. Man har rätt att själv prioritera hur man vill använda försörjningsstödet. Man kan alltså välja hur stor del som ska gå till exempelvis kläder, mat, fritid eller till annat. När det gäller vissa kostnader som exempelvis hyra så behöver man dock redovisa med kvitto att denna är betald. " Och jag utgar fran att det dar ar baserat pa socialtjanstlagen och pa de riktlinjer kommunerna ges. Be karringfan sluta lagga sin nasa i blot, Sverige ar inte en sovjetstat!

MegaSkurt fortsätter på detta spår då hen kommenterar ett inlägg som anger att TS får för mycket pengar om det räcker till nöjen. MegaSkurt skriver:

Med ditt resonemang, innebar det att du tycker att man ska bestamma hur folk ska leva sina liv? Om TS kakar ris m ketchup varje dag, dricker vatten, for att han prioriterar annat, sa ar det inget som du eller nagon sockarring har med att gora. Vad tror du alaget gor med sitt soc?

MegaSkurt utgår inte ifrån effortfulnessrepertoaren, istället använder sig hen av ett synsätt som bygger på att staten inte bör utöva kontroll över individen. Hen försöker även skapa tyngd åt sitt argument genom att använda sig av en informationstext från socialtjänsten i Malmö för att framhäva individens rätt att själv prioritera hur socialbidraget används. Socialsekreterarens agerande jämför hen med hur det skulle kunna vara i en sovjetstat.

I det nedre inlägget förutsätts det att TS tvingas prioritera sitt socialbidrag på ett kännbart sätt för att ha råd med sina nöjen. Detta sker i kontrast till inlägg som framställer socialbidrag som något som räcker till att leva lyxliv med. Dessa inlägg kommer att diskuteras mer ingående i avsnittet *Kritik mot bidragssamhället*. TS framställs här som någon som tvingas göra svåra val för att kunna unna sig att ha roligt. Han framställs därigenom som en individ som har kompetensen att hantera sitt eget liv. Eftersom TS inte framställs som en person i behov av extra hjälp och stöd vilket sker i många av de ovanstående inläggen blir socialtjänstens kontroll endast negativ i ovanstående inlägg. Varför TS inte bör kontrolleras framkommer även genom jämförelsen med hur a-lagarna använder sina pengar. Om de tillåts göra detta är kontrollen mot TS felaktig. Det antyds även att det är naivt att tro att socialtjänsten inte både är medvetna om och accepterar att en del socialbidragstagare använder stora delar av sitt bidrag till alkohol.

Ett annat sätt att se på kontroll är att dela upp socialbidragstagare i grupper som behöver respektive inte behöver kontrolleras. VonGlide jämför TS med invandrare i detta syfte och skriver:

Känner att alla på något sätt har vänt sig emot killen i frågan. Hur fan tänker ni?

Det är klart som fan hon inte har någon jävla sak att säga till om hur fan du använder dina pengar. Knarkar du? Är du spelberoende? Är du sexberoende? - Av det jag förstått är du inte det. Därför skulle jag inte se någon anledning till varför hon kollar upp dig. Att gå på casinon kan sluta med att du blir miljonär. Att ta sig en öl lite då och då - är helt vanligt. Att springa in på bolaget är enligt mig också ganska vanligt för en svensson svensson. Så vad är problemet? Hon borde istället kolla upp Mohammed Abbas, och hans 2 fruar + 8 barn - som alla lever på soc. Dessa människor går in på Ica och länsar allt som är "ett paket per familj" och liknande. Deras pengar bara försvinner, och ingen vet var. Mohammed är arbetslös, röker 5 paket om dagen - och av någon konstig anledning kör han även en Bmw M5 från 2008 - undrar vart fan han fått de pengarna ifrån. Alltså är detta system utvecklat så att det är fel att kolla in invandrare, eftersom att de är rädda för att bli kallade rasister. Men det är helt ok att kolla in Svensson Svensson - för att han handlar på Systemet? [...]

VonGlide försöker konstruera TS som normal. I texten konstateras att TS inte verkar ha någon form av missbruk för att därefter framställa TS nöjen som vanliga. Formuleringen *Att ta sig en öl lite då och då - är helt vanligt* är en form av minimisering av TS alkoholkonsumtion i syfte att normalisera TS (jfr Potter, 1996). Det handlar om *en öl* och det sker *lite då och då* vilket kan kontrasteras mot andra beskrivningar av TS drickande där ordet *supa* används frekvent, vilket ger helt andra konnotationer. Han använder sig även av begreppen *vanligt* och *svensson svensson*. VonGlide använder sig här inte av effortfulnessrepertoaren då TS ansträngningar inte diskuteras. I likhet med Irrblossa som vi diskuterade under avsnittet *Svårt att vara bidragstagare* drar han från rasistiska föreställningar då socialbidragstagarna delas upp i kategorierna svenskar och icke-svenskar där de förra ses som mer värdiga än de senare. Vi menar att VonGlide framställer det som att invandrare utnyttjar systemet till max. TS däremot framställs som vem som helst och han behöver således inte kontrolleras. I VonGlides fiktiva beskrivning av invandrarfamiljer betonas de avvikande aspekterna ofta med hjälp av extrema formuleringar som exempelvis, *alla* i familjen lever på soc. Livet som invandrarfamiljen lever framställs nästan som lyx, dyra bilmärken och obegränsat med cigaretter, detta arbetslösheten till trots. Uttrycket *länsar allt* framkallar hos läsaren bilden av invandrarna som giriga, att det dessutom handlar om extra billiga varor förstärker denna framställning. Att det finns ett behov av kontroll just för denna grupp framkommer då det antyds att socialbidragen bara försvinner samt att det finns någon typ av inkomst vid sidan av socialbidraget (som kan betala för den höga levnadsstandarden). Bristande kontroll från socialtjänstens sida uttrycks genom formuleringen pengar bara försvinner, och *ingen* vet var. Denna bristande kontroll ses som ett resultat av rädslan att bli kallad rasist.

6.2.7 Fel på bidragssystemet

Flertalet inlägg tar upp att om TS har råd att gå på kasino och dricka stora mängder alkohol trots att han lever på socialbidrag så är det något fel med bidragssystemet. Bobsylt skriver:

Precis min tankegång, en person som går på soc ska per automatik inte ha råd att dricka i någon större utsträckning och **FRAMFÖRALLT** inte spela på kasino. Om du nu finner dig ha råd med dessa extra "lyx"-varor så borde bidragspolitiken ses över.

Bobsylts inlägg kan sättas i relation till ett av hens tidigare inlägg där det bl.a. skrivs "[...]Vi skattebetalare ska inte finansiera ditt ohälsosamma leverne.[...]". Det görs i dessa två inlägg distinktionen mellan, vad hen benämner som, *vi skattebetalare* och *en person som går på soc*. Här läggs dock ansvaret inte bara på bidragstagaren utan även på systemet som möjliggör att socialbidragstagare får ta del av det som beskrivs som *lyx* i inlägget.

En del av inläggen uttrycker att TS gnäller utan anledning. sdgfhdsddsg skriver exempelvis att socialbidragstagare är extremt bortskämda och att "[...]det borde inte vara någon jävla semester att gå på soc[...]". Inlägg om att TS gnäller i onödan har ofta att göra med att han inte är "på botten" och således inte borde ha rätt till socialbidrag överhuvudtaget samt att det framställs som att TS lever ett liv i lyx. Flax skriver:

[...]Men om man har råd med krog, taxi, limousine och spela bort ett antal tusenlappar varje helg på casinot kanske vi alla bör gå över till Socialbidraget. Istället för att 160 timmar i månaden slösa bort sin tid på skit: Pengar på fickan, uteservering, fest, sol och bad varje dag. Om vi alla slutar arbeta och vi alla istället går på Socialbidraget så skulle levnadsstandarden i Sverige genast vara högst i världen! [...]

Flax inlägg antyder att bidragssystemet som det ser ut idag inte motiverar människor att arbeta. I texten målas en bisarr skillnad upp mellan de som arbetar och *slösar bort sin tid på skit* respektive de som går på socialbidrag och kan leva livet, *pengar på fickan, uteservering, fest, sol och bad varje dag*. Inlägget har en ironisk ton men vi uppfattar ändå att systemet/staten hålls ansvarigt för att det misslyckas med att se till att lönar sig att arbeta jämfört med socialbidragstagarna. Utifrån effortfulnessrepertoaren är det inte bara individen som kan ställas till ansvar. I förlängningen, vilket ses i Flax inlägg, hålls även välfärdssystemet som ansvarigt för att det inte kan se till att socialbidragstagarna tar sitt ansvar och arbetar. Att systemet inte ställer de krav som de bör göra framkommer i Gotesolis inlägg: "Minst 5 jobb tror jag inte dom har som krav? Otroligt slapp soc du har där borta då. Jag skulle ha sökt 30 jobb per månad när jag gick.". Även Totyrs inlägg är kritiskt mot bidragssystemet.

Jag är en av alla haters, du förtjänar ganska så exakt noll kronor. Men systemet behöver fler som dig, så många som möjligt. Ju fler som klagar medan de tar emot stulna pengar ju

bättre. Förr eller senare tröttnar majoriteten på att sponsra pissluffare som dig. Allt som behövs är fler klagomål från din vinkel. Så ett stort tack :)

Vi tolkar inlägget som att människors vilja till att bidra till ett välfärdssamhälle bygger på att enbart ”värdiga” personer får ta del av hjälpen. TS är inte en värdig fattig då han *förtjänar ganska så exakt noll kronor*. Inlägget kan sättas i relation till ett av Totyrs senare inlägg som skrivs som ett svar på HeavyPops kommentar om att ”[...]Arbetslöshet är inte ett individuellt problem- ingen väljer att vara fattig.[...]” Totyr skriver:

[...]Alla som är fattiga i Sverige är det pg a sina egna val. Nystulna pengar finns tillgängligt via staten för de som önskar att förbättra sin situation. Eller menar du att socialbidragstagare är fattiga? Då behöver du införskaffa dig ett bredare perspektiv.[...]

I texten läggs en stor vikt vid individens eget ansvar. Att inte bli fattig konstrueras som något enkelt för den som bor i Sverige varpå den som trots allt är fattig har valt det själv. Den som inte försörjer sig själv utan tar emot socialbidrag likställs i inlägget med en tjuv. Då inlägget utgår ifrån effortfulnessrepertoaren kan synen på TS som ovärdig sitt bidrag ses som logisk eftersom han inte tagit sitt individuella ansvar. Bidrag ses i ovanstående text inte som ingen rättighet. Det är snarare ett misslyckande från statens sida att hålla medborgarna ansvariga för sina liv (jfr Gibson, 2009).

Ett förslag på hur det borde se ut istället kommer från Raoul som skriver att någon som betett sig som TS i fortsättningen borde få mat- och klädkuponer istället för pengar i bidrag. Det finns även förslag på att bidragstagare bör sättas i arbete, rails skriver exempelvis att de borde få rensa ogräs och Amsterdaim skriver ”[...]Men om jag hade beviljat bistånd till en person i 30årsåldern hade jag ju velat få någon form av motprestation”. Dessa inlägg ligger i linje med tanken att socialbidraget ska villkoras genom någon form av motprestation (Junestav, 2008). Detta till trots att det saknas vetenskapliga bevis på att aktivering ökar individens möjlighet att få arbete (Salonen, 2006). Kritiken mot systemet kan dock även vara åt det motsatta hållet, villbidra kommenterar att socialbidraget bör vara lättare att få som en följd av att alltfler människor som tidigare fått a-kassa eller sjukpenning är beroende av ekonomiskt bistånd. Risken är annars att folk får sova på parkbänkar eller blir kriminella.

Som framgått i avsnittet *Genomförande av analys* menar Potter (2003) att det kan

vara analytiskt givande att intressera sig för avvikande exempel. hondendars inlägg nedan sticker ut då socialbidrag framställs som en rättighet:

Nej dom har inte rätt att kolla vart dina 2500 kr går till. VARENDA alkis som går på soc bidrag super upp varje soc bidrag han får. Ändå får han dom nästa månad igen. varför då? För att han har rätt till dom. Sen att han skulle behöva bli erbjuden hjälp det är en annan femma. Men vad han gör med sina pengar är hans val. Samma sak gäller ts. Soc har rätt att kolla upp så att han inte får andra pengar utöver soc bidrag, endast DÅ kan dom dra in hans bidrag. Och dom kan dra in hans bidrag om han missköter sig. dvs skiter i att söka jobb, gå på arbetsintervjuer osv. Så om jag är rökare säger vi och får 2500 av soc och väljer att lägga 1500 av dom pengarna på mina cigg, så dras mina pengar in? icke! TS har rätt till kläder, nöjen, hygien osv varje månad. TS kanske väljer att skippa handla kläder för en del av pengarna och lägga det på krogen tex. Inga problem där inte.

Denna typ av resonemang skiljer sig från inlägg där det uttrycks att bidrag ska förtjänas genom motprestationer och det gör heller ingen skillnad angående vad TS använder pengarna till. hondendar använder sig här av extrema formuleringar då hen skriver *VARENDA alkis*. Genom att även jämföra TS med ”alkisar” kontrasteras han mot en grupp och ett beteende som kan ses som värre. Detta kan enligt Potter (1996) ses som ett retoriskt grepp, som hondendar använder sig av för att framställa TS i en bättre dager. Att socialbidrag diskuteras som en rättighet innebär ett avsteg från effortfulnessrepertoaren. Dock använder sig hondendar av denna tolkningsrepertoar då det i inlägget lyfts fram att socialtjänsten kan *dra in hans bidrag om han missköter sig. dvs skiter i att söka jobb, gå på arbetsintervjuer osv.* hondendar använder sig här, till skillnad från många andra, av effortfulnessrepertoaren för att legitimera TS, detta då han gör de ansträngningar som krävs av honom. Att även hondendar plockar från effortfulnessrepertoaren, trots fokus på socialbidrag som en rättighet, skulle kunna bero på hur genomgripande denna repertoar är i tråden. Det blir något som alla i tråden måste förhålla sig till.

6.2.8 De verkligt behövande

Inlägg där det anges att TS inte ska få mer pengar än så det räcker till det allra nödvändigaste motiveras ibland med att skattepengar bör gå till de som verkligen behöver samhällets hjälp. Godsey skriver: ”jag har fan ingen lust att betala för att du går ut på krogen och har det trevligt för mina skattepengar. Förklara genast för soc att

du klarar dig med mindre pengar så kan vi hjälpa de som VERKLIGEN behöver det!”. I det här inlägget framgår det inte vem som är i större behov än TS. En del inlägg lyfter fram mer specifika grupper vilka ses som mer värdiga att ta emot samhällets stöd. Vilka dessa grupper kan vara framkommer i följande inlägg:

King Pin: Han ska inte ha mer pengar än att han precis överlever, kan han gå på casino ska bidraget sänkas. Det är inte hans pengar, det är mina pengar. Om alla slöfittor som går på bidrag skall gå på casino för pengarna så är det pengar jag 1000 gånger hellre ger till högre lärarlöner. Förstår ni inte att resurserna är ändliga, att det han och alla andra super upp och spelar bort skulle kunna användas till något bättre? Skola, sjukvård, äldreomsorg...

flukke: Dom ska absolut gå igenom varje fall noga och se vad pengarna går till.

På det viset så ser dom vad som är för mycket och vad som är för lite att ge i månaden.

Min åsikt är att har man råd att både gå på krogen och kasino så får man för mycket pengar, pengar som kan gå till mycket bättre ändamål för att skapa en bred välfärd i Sverige. Är det verkligen rätt att hindra våra äldre som byggt upp samhället från att dricka en extra påtår kaffe pga att det är för dyrt medens andra har råd att gå på krogen för våra skattepengar?

<http://kvp.expressen.se/nyheter/1.23...pa-aldreboende> Har inte SOC dom rättigheterna och insynen i folks privatekonomi så borde dom få det omedelbart!

Dessa inlägg uttrycker en upprördhet över att TS har använt delar av sitt socialbidrag till kasino- och krogbesök. Som framgått i övriga teman är detta inget nytt, däremot är sättet att argumentera kring varför TS bör få mindre i bidrag annorlunda då han ställs mot mer värdiga grupper. Detta kan ses som en extremisering eftersom användarna, i syfte att få TS beteende att framstå som extra förkastligt, jämför honom med de mest värdiga mottagarna av samhällets stöd de kan tänka sig (jfr Potter, 1996).

Effortfulnessrepertoaren syns i både King Pin och flukkes inlägg. TS jämförs i King Pins inlägg med en *slöfitta* dvs. som någon som kan anstränga sig men inte gör det. Som en sådan bör han inte få mer än så att han *precis överlever*. Detta synsätt kan jämföras med att TS bör straffas genom att tvingas leva på existensminimum. Något som förekommer i dagens debatt om socialbidragstagare (Junestav, 2008). Det går även att dra paralleller mellan inlägget och fattigvårdslogiken då de grupper som pekas ut motsvarar de värdiga fattiga, sjuka, äldre och barn, dvs. grupper som ses som icke-arbetsföra. Att även pengar som går till dessa grupper skulle kunna användas på ett ”slösaktigt sätt” är inget som diskuteras. Ett liknande resonemang utifrån effortfulnessrepertoaren framkommer i flukkes inlägg, men istället för att fokusera på

TS bristande ansträngningar framhävs de äldres ansträngningar. Att de har *byggt upp samhället* implicerar att de har arbetat hårt och därför är mer förtjänta av samhällets pengar än TS. De äldre framställs som en grupp som inte ens unnas *en extra påtår kaffe* vilket kontrasteras med socialbidragstagarna som *har råd att gå på krogen*. Att samhällets pengar på detta vis går till fel grupper legitimerar en strikt kontroll av socialbidragstagares ekonomi.

Flertalet inlägg ifrågasätter hur TS använder sitt socialbidrag då det skulle ha kunnat gå till mer värdiga grupper. Ett annat sätt att se på saken är att jämföra socialbidraget med andra former av bidrag. Detta är något som exempelvis HeavyPop gör när hen skriver:

Varför är just socialbidrag så känsligt? Studenter super upp sitt studiebidrag både på gymnasiet och på universitetet. Föräldrar köper prylar till sig själva för barnbidraget. Det är också skattepengar ifrån början

I inlägget lyfts det fram att det inte bara är socialbidrag som används på ett slösaktigt sätt. Genom att jämföra socialbidrag och socialbidragstagare med mer legitima grupper och bidrag som inte ifrågasätts i tråden försöker HeavyPop normalisera TS. Hen skiljer sig således från de användare vilka konstruerar TS som avvikare. Ett liknande resonemang för Bowski90 nedan:

Om vi skulle ta och vända på steken och säga att det var pengar från försäkringskassan han fick för att han var arbetslös skulle det då vara lika illa? Detta kanske inte går att tillämpa just den här killen men ungdomar utan a-kassa som får i princip samma belopp från soc och försäkringskassan om dom bor hemma. Är det inte lite så att soc har ett dåligt rykte och om man bara ändrade vart pengarna kom ifrån så är det hela helt plötsligt rätt ok ändå. Om han känner att han har pengar över att roa sig för (vilket jag också fått för mig att en del pengarna i bidraget är till för) borde han väl inte vara tvungen att göra saker som inte intresserar honom. Vad är smutsigare med att gå på krogen än bio? Om något så knyter man väl mindre kontakter och får färre erfarenheter av att gå på bio.

Bowski90 uttrycker i ovanstående inlägg en tanke om att socialtjänsten har ett dåligt rykte vilket leder till att TS får mer kritik för hur han använder pengarna. I texten läggs en hypotes fram om att övriga användare inte hade tyckt det var lika illa om pengarna inte hade kommit från socialtjänsten utan istället från försäkringskassan. I inlägget normaliseras TS aktiviteter genom att ifrågasätta varför just krogbesök ses som

smutsigt. Det jämförs här med biobesök och fördelarna med krogbesöket i relation till TS arbetssökande förs då fram. HeavyPops och Bowski90s beskrivningar av hur TS använder sitt socialbidrag och därmed skattebetalarnas pengar är konkurrerande beskrivningar till de inlägg som förts fram ovan. De underminerar i viss mån dessa argument då de för fram en mer komplicerad bild av hur även skattepengar och bidrag som riktas till grupper som ses som mer värdiga än TS kan ”missbrukas”. Detta är något som inte ifrågasätts i de inlägg som är mer kritiska till TS. Det förutsätts att alla skattepengar används på ett lämpligt sätt. Det är dock även intressant att se hur HeavyPops och Bowski90s inlägg inte drar ifrån effortfulnessrepertoaren. Att så inte är fallet menar vi kan bero att TS är svår att legitimera utifrån denna repertoar, det är även svårt att framställa honom som en värdig fattig. Att argumentera utifrån denna repertoar blir således inte fördelaktigt utifrån HeavyPops och Bowski90s syften.

Det finns inlägg där TS ses som verkligt behövande, ett av dessa är Marmosets:

Jag tycker att du ska betala dina räkningar och sen ta ut resten av pengarna som kontanter. Sen kan socialtjänsten snoka bäst fan de vill - sicket jävla sätt! Jag tror inte att någon vill ansöka om försörjningsstöd frivilligt; det är den allra, allra sista utvägen när alla andra vägar är stängda och alternativet är hemlöshet.

I texten framställs TS som förtjänt av sitt socialbidrag och därmed en värdig bidragstagare. I inlägget förs tanken att socialbidraget är *den allra, allra sista utvägen* fram samt att ansökan om socialbidrag inte sker *frivilligt*. Detta anger att TS troligen ändå försökt, men misslyckats med sin försörjning. Det är inte lathet eller brist på ansvarstagande utan andra faktorer som har orsakat hans hjälpbehov.

6.3 Sammanfattning

Genom vår analys har vi kunnat urskilja två skilda tolkningsrepertoarer. Dessa repertoarer benämns som effortfulnessrepertoaren och den strukturella tolkningsrepertoaren. Tolkingsrepertoarerna får stor betydelse för hur användarna framställer sig själva och socialbidragstagare, paradoxalt nog både genom deras existens och genom deras avsaknad. Detta då den strukturella används i mindre utsträckning än effortfulness. Vi menar att detta även får till följd att effortfulnessrepertoaren är något som användarna måste ta hänsyn till trots att de egentligen framför argument som drar från den strukturella tolkningsrepertoaren.

Effortfulnessrepertoaren innebär att TS diskuteras utifrån hans ansträngningar. Majoriteten av inläggen kommunicerar att han brister i sina ansträngningar, detta främst när det gäller antalet arbeten som han söker. Att TS är arbetslös ses i sig som ett bevis på att han inte har tagit sitt ansvar eftersom arbete konstrueras som något som är lätt att få bara individen anstränger sig. Genom att användarna lyfter fram sig själva som exempel och härmed betonar att de tagit sitt ansvar tydliggör de att TS har sig själv att skylla för sin situation. Detta synsätt gör att TS konstrueras som ovärdig samhällets hjälp. Då TS ses som ovärdig fråntas han rätten att klaga, han ska vara tacksam att han får hjälp överhuvudtaget. Om han inte är nöjd med bemötandet från socialtjänsten bör han avstå från att ta emot det och istället skaffa sig ett arbete. Vi menar att det är tydligt att socialbidraget utifrån denna syn inte ses som en rättighet utan som välgörenhet. Konstruktionen av TS som lat och bristande i ansträngning anser vi inte bör ses som ett undantag utan snarare ett led i synen på socialbidragstagare i allmänhet.

Även de som framställer TS som värdig samhällets hjälp använder sig av effortfulnessrepertoaren. Dessa användare framhäver dock de sätt på vilka TS anstränger sig. Denna typ av resonemang kombineras av vissa användare med argument från den strukturella tolkningsrepertoaren. Brist på arbeten är den vanligaste förklaringen till att inte alla får arbete. I likhet med de användare som kritiserar TS väljer även de användare, som i sina inlägg uttrycker att TS faktiskt anstränger sig, att positionera sig själva som hårt arbetande. Att så är fallet menar vi beror på att detta kan ses som en förutsättning för den som vill bli tagen på allvar i detta sammanhang. Vi blev förvånade över att strukturella anledningar till arbetslösheten var så sparsamt förekommande i vårt material. En möjlig förklaring är uppdelningen av arbetslösa mellan socialbidragstagare och de som är berättigade a-kassa. Som Ulmestig (2007) har visat är strukturella förklaringar mer förankrat inom den arbetsmarknadspolitik som riktar sig mot de med a-kassa. Fattigvårdlogiken och med den uppdelningen av fattiga i kategorierna värdiga och ovärdiga har i högre grad influerat den kommunala arbetsmarknadspolitikerna och därmed även socialtjänsten och socialbidragstagare. Detta skulle kunna förklara varför TS som socialbidragstagare inte ses som arbetslös utifrån strukturella grunder i någon större utsträckning. Hade TS uppburit a-kassa istället för socialbidrag är det enligt oss möjligt att han i större utsträckning hade betraktats som arbetslös på grund av faktorer utanför honom själv.

Tolkningsrepertoarerna anger vilka subjektpositioner som är möjliga och kan ses

som fördelaktiga att anta i just denna kontext. Användandet av tolkningsrepertoarerna skapar både möjligheter och begränsningar för användarna i deras subjektpositioneringar. Vi har i vår analys sett hur diskursiva begränsningar i form av fördomar och stereotyper gentemot socialbidragstagare genomsyrar diskussionen på forumet. Viktigt i framställningen av identiteten hos användarna är kategoriseringen mellan en hårt arbetande grupp och socialbidragstagarna, vilka brister i sina ansträngningar. Detta blir de huvudsakliga subjektpositioner som ses som möjliga utifrån effortfulnessrepertoaren. Genom denna uppdelning skapar effortfulnessrepertoaren diskursiva begränsningar för de individer som hamnar i den senare kategorin. För socialbidragstagare gör denna diskursiva begränsning att självbilden hotas då det blir svårt att framställa sig som någon som anstränger sig och tar ansvar då effortfulnessrepertoaren förutsätter att ens socialbidragstagande är beviset på att så inte är fallet. Följden av detta blir att TS måste använda sig av vissa strategier när det gäller att framställa sig själv, en av dessa är narrativt motstånd. Istället för att förlika sig med bilden av den lata socialbidragstagaren som parasiterar på samhället väljer TS att ta avstånd mot denna bild. Han framställer sig själv som aktivt jobbsökande och därmed inte som "alla andra" socialbidragstagare. Det narrativa motståndet ses som en strategi för att underminera de forumanvändare som försöker definiera hans identitet. Vi menar att detta kan ses som centralt för hur TS skapar en subjektposition då han uttrycker sig på ett sätt som anger att han inte antar den position som vissa andra användare ser ut åt honom. Även övriga användare måste förhålla sig till dessa diskursiva begränsningar när de framställer sig själva. Utifrån detta blir det fördelaktigt för dem att betona hur de själva är hårt arbetande individer alternativt hur mycket de har ansträngt sig för att finna arbete. På detta vis skapas subjektpositioneringar som har till syfte att forumanvändarna själva ska undvika att hamna i kategorin ovärdig socialbidragstagare.

I forumtråden har vi genomgående sett hur socialbidragstagare kategoriseras som antingen värdiga eller ovärdiga, för det mesta utifrån deras ansträngningar. I syfte att framställa TS som tillhörandes antingen den ena eller den andra av dessa kategorier jämförs han med andra individer. Vid sidan av att forumanvändarna jämför TS med sig själva jämför de honom med grupper som i inläggen kategoriseras som mer eller mindre värdiga. Äldre, barn och sjuka ses ofta som mer värdiga medan exempelvis invandrare lyfts fram som mindre värdiga. Vi menar att det är svårt för socialbidragstagare att

överbudtaget positionera sig som värdig utifrån effortfulnessrepertoaren. Utifrån påståendet att det är lätt att skaffa sig jobb kan det bli svårt att se sig själv som en ansvarsfull individ som förtjänar sitt socialbidrag. Detta resonemang innebär att man antingen har brustit i sina ansträngningar eller har egenskaper som gör att man inte är anställningsbar. Ett undantag är om man tillhör någon av de kategorier som enligt fattigvårdlogiken ses som icke-arbetsföra och därmed är värdiga fattiga.

7. Avslutande reflektion

Vi upplevde det ofta som nedslående att läsa hur majoriteten av användarna uppfattade socialbidragstagare. Att fattigvårdlogiken med dess uppdelning av värdiga och ovärdiga fattiga genomsyrade diskussionen förvånade oss. Utifrån den forskning vi har tagit del av hade vi hade väntat oss att strukturella orsaker till arbetslösheten skulle ha varit mer vanligt förekommande än vad som faktiskt var fallet i tråden. Uttalandena måste dock ses i sin kontext, Flashback är ett forum där logiken, skrika högst för att höras, råder. Vi vet inte vilka forumanvändarna i just denna tråd är, och de är troligtvis inte representativa för den svenska befolkningen. Vi vill i likhet med Potter och Wetherell (1987) dessutom betona att tolkningsrepertoarer är situationsbundna och används i syfte att vara fördelaktigt för den som uttalar sig. I en annan situation, exempelvis ansikte mot ansikte med en socialbidragstagare, är det möjligt att forumanvändarna skulle uttala sig på ett annat sätt och därmed använda sig av andra tolkningsrepertoarer.

Sättet på vilket effortfulnessrepertoaren genomsyrade diskussionen kring socialbidrag menar vi ändå gör att det finns god grund att tro att denna individualistiska förklaringsmodell till arbetslöshet fått stort genomslag i den grupp som använder sig av Flashback forum. Det är dock svårt att spekulera i vilka konsekvenser det här kan få. Det hade därför varit intressant att studera om effortfulnessrepertoaren kan ses lika tydligt i andra sammanhang som exempelvis i offentliga debatter, i den kommunala politiken eller inom socialtjänsten.

På internetforumen finns möjligheter att ta upp sina problem och diskutera dem med andra, i likhet med vad vår trådstartare gjorde. Det finns en potential till att diskutera med andra som har liknande upplevelser och ventilera åsikter om socialtjänsten. Anonymiteten som finns på internet skyddar användarna, men som vår

studie har visat, föreligger det en stor risk på internetforum för att utsättas för olika typer av kritik och påhopp. Denna komplexa företeelse skapar flera frågor. Ett förslag på framtida forskning skulle kunna vara att göra intervjuer med socialbidragstagare som är aktiva på nätet i syfte att se hur de själva upplever dessa diskussioner. Vad får de ut av att på detta sätt samtala kring socialbidrag på internet? Vad har de att vinna respektive förlora på deltagandet i denna typ av forum? Hur påverkas de av kritik och nedsättande kommentarer från andra användare?

8. Referenser

- Akademikern (2010) "Hård strid om bidrag" 2010, 6 s. 25-27.
- Angelin, A. (2009) *Den dubbla vanmaktens logik - En studie om långvarig arbetslöshet och socialbidragstagande bland unga vuxna*. Lund: Lunds universitet, Socialhögskolan.
- Aspers, P. (2007) *Etnografiska metoder: Att förstå och förklara samtiden*. Malmö: Liber.
- Buskqvist, U. (2007) *Medborgarnas röster. Studier av Internet som politisk offentlighet*. Örebro: Örebro Universitet.
- Bruckman, A. (2002) *Ethical Guidelines for Research Online*. Georgia: Georgia Institute.
- Börjesson, M. (2003) *Diskurser och konstruktioner. En sorts metodbok*. Lund: Studentlitteratur.
- Börjesson, M. & Palmblad, E. (2010) "Introduktion" ur Börjesson, M. & Palmblad, E. (red.): *Diskursanalys i praktiken*. Malmö: Liber.
- Cordell, G. & Ronai, C. R. (1999). "Identity management among overweight women." I Maurer, D. & Sobal, J. (red) *Interpreting Weight – The social management of fatness and thinness*. New York: Aldine Gruyter.
- Daneback, K. & Månsson, S.-A. (2008) "Internetforskning". I Meeuwisse, A., Swärd, H., Eliasson- Lappalainen, R. & Jacobsson K. (red.): *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Eales, M J, (1989) "Shame among unemployed men" *Social Science and Medicine*, 28, 8, s.783-789.
- Edley, N. (2001) "Analyzing Masculinity: Interpretative Repertoires, Ideological Dilemmas and Subject Positions". I Wetherell, M., Taylor S. & Yates, S. J. (red.): *Discourse as Data – A Guide for Analysis*. London: Sage.
- Flashback (2011a) www.flashback.org (elektronisk) *Flashback* (2011-10-18).
- Flashback (2011b) <https://www.flashback.org/kontakt/> (elektronisk) *Bakgrund* (2011-10-18).
- Flashback (2011c) <https://www.flashback.se/forum.php> (elektronisk) *Forum* (2011-10-18).
- Flashback (2011d) <https://www.flashback.org/regler> (elektronisk) *Regler* (2011-10-18).
- Flashback (2011e) <https://www.flashback.org/register/> (elektronisk) *Register* (2011-10-18).

18).

Flashback (2011f) <https://www.flashback.org/t1548285> (elektronisk) *Intresant möte på soc idag* (2011-11-30).

Gibson, S. (2009) "The Effortful Citizen: Discursive Social Psychology and Welfare Reform", *Journal of Community & Applied Social Psychology*. vol. 19, ss. 392-410.

Golding, P. & Middleton, S. (1982) *Images of Welfare*. Oxford: Martin Robertson.

Halleröd, B. (1993) "Åsikter om socialbidragstagare" I Halleröd, B., Marklund, S., Nordlund, A. & Stattin, M. (red.): *Konsensuell fattigdom – En studie av konsumtion och attityder till konsumtion*. Umeå: Umeå Studies in Sociology.

Jacobsson, K. (2008) "Den svårfångade kvaliteten" I Sjöberg, K. & Wästerfors, D. (red.): *Uppdrag: forskning – konsten att genomföra kvalitativa studier*. Malmö: Liber.

Julkunen, I. (1992) "Ta missnöjet på allvar". *Nordiskt Socialt Arbeid*, 1992, 2, s. 45-55.

Junestav, M. (2008). "Arbetslinjen i sociallagstiftningen- från nödhjälp till aktivitetsgaranti." I Swärd, H. & M.-A. Egerö, M.-A. (red.): *Villkorandets politik. Fattigdomens premisser och samhällets åtgärder - då och nu*. Malmö: Égalité förlag, ss. 99-112.

Jönsson, L. R. (2003). *Arbetslöshet ekonomi och skam - om att vara arbetslös i dagens Sverige. Lund dissertations in Social Work: 14*. Lund: Socialhögskolan Lunds universitet.

Jönsson, L. R. & Starrin, B. (1999) "I socialt underläge" - *En explorativ studie av arbetslösa socialbidragssökande*. Lund: Socialhögskolan, Lunds Universitet.

Jönsson, L. R., Söderfeldt, B. & Starrin, B. (1996) "Om att leva utan arbete. Arbetslösas upplevelser." I *Bidrag genom arbete – En antologi* Stockholm: Fritze (SOU 1996:151).

Mayer, J. & Timms, N. (1970) *The Client Speaks*. London: Routledge & Kegan Paul.

Miller, K. (2009) "The Potential of the Internet in Suicide Prevention". *Counselling, Psychotherapy, and Health*.5,1, 109-130.

Potter, J. (1996) *Representing reality: discourse, rhetoric and social constructionism*. London: Sage.

- Potter, J. (2003) "Discourse Analysis and Discursive Psychology" I Camic, P.; Rhodes, J.; Yardley, L. (red.) *Qualitative research in psychology: expanding perspectives in methodology and design*. Washington DC: American psychological association.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1987) *Discourse and Social Psychology – Beyond Attitudes and Behaviour*. London: Sage Publications.
- Potter, J. & Wetherell, M. (1992) *Mapping the Language of Racism. Discourse and the Language of Exploitation*. New York: Columbia University Press.
- Rank, M (1994) *Living on the edge – The Realities of Welfare in America*. New York: Columbia University Press.
- Repstad, P. (2010) *Närhet och distans – Kvalitativa metoder i samhällsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur.
- Ronai, C. R. & Cross, R. (1998) "Dancing with identity: Narrative resistance strategies of male and female stripteasers", *Deviant Behavior*, 19:2, 99-119.
- Salonen, T. (2006) "Socialt arbete med arbetslösa". I Denvall & Vinnerljung (red.): *Nytta och fördärv*. Stockholm: Natur & Kultur.
- Sennet, R. (2003) *Respect. The formation of character in an age of inequality*. London: Allen Lane. The Penguin Press.
- Socialstyrelsen (2011) *Statistik över försörjningshinder och ändamål med ekonomiskt bistånd 2010*. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Starrin, B. (2010) "Skam och fattigdom" *Socionomen*, nr 4, s. 48-54.
- Starrin, B. & Blomqvist, M. (2001) "Det är den där skammen... skammen att inte klara sig själv" - en studie om socialbidragstagares ekonomiska, sociala och hälsomässiga förhållande. Karlstad: Karlstad Universitet, Institutionen för samhällsvetenskap.
- Starrin, B., Åslund, C., Nilsson, K. (2009) "Financial Stress, Shaming Experiences and Psychosocial Ill-Health: Studies into the Finances-Shame Model." *Social Indicators Research*, vol. 91, s. 283-299.
- Svallfors, S. (1997) *Välfärdsstatens moraliska ekonomi*. Umeå: Boréa.
- Svallfors, S. (2011) *Trygg, stöttande, tillitsfull*. Stockholm: Elanders Sverige (SOU 2010:04).

- Sveningsson, M. (2001) *Creating a Sense of Community. Experiences from a Swedish Web Chat*. Linköping: Linköping University.
- Sveningsson, M. (2003): "Ethics in Internet Ethnography", I Elizabeth A. Buchanan (red.), *Virtual Research Ethics: Issues and Controversies*. Hershey: Idea Group Publishing.
- Sveningsson, M., Lövheim, M. & Bergquist, M. (2003) *Att fånga Nätet: Kvalitativa Metoder för Internetforskning*. Lund: Studentlitteratur.
- Thorén, K. (2009) "Socialt arbete och aktiveringens praktik" I Johansson, H. & Horneman Møller, I. (red.) *Aktivering - arbetsmarknad och socialt arbete i förändring*. Malmö: Liber.
- Trost, J. (2010) *Kvalitativa intervjuer*. Lund: Studentlitteratur.
- Ulmestig, R. (2007) *På gränsen till fattigvård? En studie om arbetsmarknadspolitik och socialbidrag*. Lund: Lunds Universitet, Socialhögskolan.
- Westerlund, M. (2010) *Självmod och Internet. Kommunikation om ett livsfarligt ämne*. Stockholm: Stockholms Universitet.
- Wetherell, M. & Edley, N. (1999) "Negotiating Hegemonic Masculinity: Imaginary Positions and Psycho-Discursive Practices" *Feminism Psychology* vol. 9, no. 3, ss. 335-356.
- Widerberg, K. (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*. Lund: Studentlitteratur.
- Winther Jørgensen, M. & Phillips, L. (2000) *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- VR (2008) *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet. (Tillgänglig på www.vr.se).

